

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	2
2. Toimintaympäristön muutokset ja vaateet hankkeen taustalla	4
2.1. Järjestönäkökulma KUUMA-kuntien kehittämiseen	4
2.2. Järjestöihin vaikuttavat julkisen sektorin muutokset	5
2.3. Järjestöjen palvelutuotannon esiin nostamisen tarve	5
3. Hankkeen organisaatio ja alustava selvitystyö	6
3.1. Alkukartoitus	7
4. Hankkeelle asetetut tavoitteet	7
5. Verkostoituminen tavoitteiden saavuttamisen perustana	8
5.1. Verkostoituminen järjestötoiminnassa	9
5.2. Toteutunut toiminta	11
5.2.1. Tiedottaminen	12
5.2.2. Kohtaaminen	13
5.2.3. Työryhmätyöskentely	15
5.2.4. Koulutus	16
5.3. Verkostoituvan järjestötoiminnan kysely	18
6. Toiminnasta tuloksiin	19
6.1. Tiedon lisääntyminen	19
6.2. Yhdistysten verkostoituminen	22
6.3. Vuoropuhelun kehittyminen	24
6.4. Viestinnän väylän löytäminen	25
7. Hankkeen saavutusten arviointi	28
7.1. Hanketyöntekijän näkökulmasta	28
7.2. Ohjausryhmän näkökulmasta	29
7.3. Hankkeen kohderyhmien näkökulmasta	31
8. Resurssien vaikutus hankkeen etenemiseen	31
8.1. Talous	31
8.2. Aika	32
8.3. Muutokset	32
9. Pohdinta ja tulevaisuus	33
Lähdeluettelo	

1. Johdanto

Kansalaisvaikuttamisella on erilaisia kanavia. Ne voidaan ryhmitellä tarkoituksensa tai tavoitteidensa perusteella sekä esimerkiksi sen mukaan, missä määrin osallisuus vaikuttaa hallinnon päätöksentekoprosessiin. (Terho ym. 2004: 21.) Matti Vanhasen hallituksen 2003-2007 kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman pilottihanke ”Kuuleminen ja osallistuminen tietoverkoissa” selvitti kansalaisvaikuttamisen kanavia tietoverkoissa. Selvityksessä kartoitettiin, miten kansalaisia kuullaan ja heidän osallisuuttaan tuetaan tietoverkoissa hallinnon eri tasoilla. Selvitykseen koottiin kansalaisten ja hallinnon vuoropuhelua tukevia käytäntöjä palautteen annon, kansalaisten kuulemisen, hallinnon ja kansalaisten kumppanuuden ja aloitteen teon osalta. (Terho ym. 2004: 21; Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma 2005.)

Kuuleminen ja osallistuminen tietoverkoissa –hanke kartoitti siis kansalaisvaikuttamisen sähköisiä vuorovaikutuskanavia. Vaikka sähköinen viestiminen on tänä päivänä hyvin yleistä ja myös iäkkäämmän väestön keskuudessa lisääntyvä viestintätapa, ei kansalaisvaikuttamisessa tule unohtaa perinteisempiä vuoropuhelun muotoja. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman yhtenä keskeisenä tavoitteena oli kehittää uusien ohella myös perinteisiä kansalaisvaikuttamisen kanavia. Tavoitteena oli, että erilaiset kanavat tukisivat kansalaisten täyttää osallistumista yhteisöjen ja yhteiskunnan toimintaan. Tavoitteissa nostettiin myös esille hallinnon tarpeelliset työkalut ja asenteellinen valmius vuorovaikutukseen kansalaisten kanssa. (Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma 2005.)

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman toteutussuunnitelmassa on mainittu Kansalaisvaikuttaminen –hanke, jonka yhtenä tehtävänä on ollut tehdä ehdotuksia siitä, miten järjestöjen työtä vaikuttamisväylinä voidaan tehostaa (Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman toteutussuunnitelma 2005). Kunnallisella ja seutukunnallisella tasolla kansalaisvaikuttamisen on mahdollista toteutua järjestöjen paikallisyhdistysten toiminnan kautta, kansalaisosallistumisen mahdollisuuksia luomalla, parantamalla ja tukemalla.

Keski-Uudellamaalla Kuka vaikuttaa – hanke pyrki syksystä 2005 alkaen kehittämään kansalaisosallistumista KUUMA-alueen sosiaali- ja terveystieteiden sekä muiden yleishyödyllisten järjestöjen paikallisyhdistysten kautta. Hankkeen ehkä tärkeimpänä suuntaviivana oli yhdistysten verkostoituminen. Sen kautta nähtiin mahdolliseksi saavuttaa hankkeelle asetettuja

tavoitteita. Tämän vuoksi on perusteltua, että myös hankkeen loppuraportissa hankekokonaisuutta tarkastellaan verkostoitumisen näkökulmasta.

Erilaisia ja eriasteisia verkostoja on ollut niin kauan kuin ihmisiäkin. Verkostoissa erilaiset toimijat tekevät yhteistyötä tiiviimmin tai löyhemmin. Heidän toimintansa tavoite on oltava ainakin jossain määrin samansuuntainen tai yhteistyössä nähdään joku selvä hyöty itselle. Verkostossa toteutuvan yhteistyön nähdään kuitenkin tuottavan niin paljon yhteistä hyvää, että omasta reviiristä tinkimistä ei katsota mahdolliseksi. Verkostoituminen leviää toimintamuotona epidemian tavoin lähes kaikilla toimialoilla. Kyse on kuitenkin myös muoti-ilmiöstä, verkostoitumaan saatetaan lähteä toisten vajavedessä, vaikka omiin tarpeisiin ja olosuhteisiin se ei soveltuisikaan. Kuka vaikuttaa – hankkeen tavoitteena oli edistää pitkäaikaista yhteistyötä KUUMA-alueen kolmannella sektorilla, jolloin verkoston rakentaminen vaiheittain, ajan kuluessa, takaa onnistumisen. (Hakanen, Heinonen & Sipilä 2007: 9, 19, 23–24, 28.) Hankkeen loputtua voidaan nähdä onko kolmen vuoden hanke tarpeeksi pitkä aika luomaan mahdollisia pysyviä yhteistyörakenteita ja ovatko ne ylipäättään tarpeellisia kansalaisosallistumisen lisäämisessä.

Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama Kuka vaikuttaa – hanke toimi kohteenaan KUUMA-alueen sosiaali- ja terveysalan yhdistykset sekä muut yleishyödylliset yhdistykset. Pohdintaa rajanvedosta yhdistysten kuulumisesta em. yhdistyksiin, tehtiin aika ajoittain koko hankkeen ajan. Tämä vaikutti mm. kyselyjen kohteita valittaessa, mutta vuoropuhelusta ei ketään suljettu hankkeen ulkopuolelle. Yhdistysten lisäksi hanke kohdistui myös KUUMA-kuntien julkisen sektorin toimijoihin.

Kuntien ja kolmannen sektorin suhde kuntien strategiatyön näkökulmasta voidaan nähdä kahdella eri tavalla. Rationaalisessa näkemyksessä järjestöjen tehtävä ja asema määräytyy sen mukaan, mitä tietoa kunnalla itsellään on toimintaympäristöstä ja sen muutoksista. Järjestöjen on käytännössä sopeuduttava ja yhdyttävä kunnan järjestöille asettamaan asemaan. Kuka vaikuttaa –hanke näki kunnan ja kolmannen sektorin suhteen prosessuaalisesti eli kolmas sektori on voimavara. Paikallisilla yhdistyksillä on sellaista tietoa toimintaympäristöstään ja osaamista, joka on välttämätöntä kunnan strategiatyölle. Tämä näkemys on avointa, kommunikatiivista, neuvottelevaa, osallistumista arvostavaa ja vuorovaikutteista. Tämä on kaikkea sitä, mihin Kuka vaikuttaa –hanke lähti hakemaan seudullisen kansalaisosallistumisen kehittämisestä. (Möttönen & Niemelä 2005: 105–107.) Demokratiassa yksilöllä on oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen (Niemelä 2007).

Kuka vaikuttaa –hanke koki työntekijävaihdoksen, kun hankkeesta oli enää jäljellä vajaa kolmannes. Suuntaviivat, joiden mukaan tämä hanke tulisi etenemään, olivat jo olemassa ja myös saavutetut tulokset alkoivat olla syntymässä. Oli haaste nähdä ja ymmärtää tämän hankkeen koko elinkaari, kun oma osuus siitä alkoi vasta viime metreillä. Tämä loppuraportti on koottu yhteenveto, jossa hyvin pitkälle on käytetty tietopohjana myös edellisen hanketyöntekijän kiitettävästi tehtyjä raportteja, yhteenvetoja yms.

2. Toimintaympäristön muutokset ja vaateet hankkeen taustalla

Kuka vaikuttaa –hanketta lähdettiin vuoden 2005 alussa rakentamaan vastaukseksi järjestöjen muuttuvalle toimintaympäristölle. Kuuma-hyvinvointianalyysin (Siltaniemi ym. 2005) mukaan Kuuma-kuntien (Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula) asukkaat voivat hyvin. Kuitenkin puutteita nähtiin erityisesti omaa asuinympäristöä ja yhteiskunnallisia asioita koskevissa vaikutusmahdollisuuksissa. Vaikutusmahdollisuudet Kuuma-alueella jäivät heikommiksi kuin esim. Itä-Uudellamaalla, Pohjois-Karjalassa ja Itä-Helsingissä, vastaavien siellä tehtyjen hyvinvointianalyysien perusteella. Kuka vaikuttaa –hankkeessa yhdistyi kaksi keinoa huolehtia kansalaisten hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä palveluista: kolmas sektori ja seudullisuus. (Aholainen 2006: 1.)

2.1. Järjestönäkökulma KUUMA-kuntien kehittämiseen

Hankkeen ensimmäisenä lähtökohtana pidettiin *järjestönäkökulman tuomista KUUMA-kuntien kehittämiseen*. KUUMA-yhteistyöllä on omat määritellyt tavoitteensa alueen vetovoimaisuuden lisäämiseksi, synergiaetujen saamiseksi ja kustannussäästöjen löytämiseksi. Järjestöjen näkökulmasta KUUMA-kuntien seudullinen yhteistyö on näyttäytynyt viranomaislähtöisenä ja viranomaisten kesken tapahtuvana verkostoitumisena. KUUMA:n Kumppanuusohjelmassa on haluttu varmistaa vuoropuhelu kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, mutta keinot siihen ovat tuntuneet jääneen puolitiehen tai kehittämättä. Seudulla on aiemmin käynnistetty hankkeita, joissa on pyritty saattamaan myös järjestöjä ja kuntia yhteen. On vaikuttanut kuitenkin siltä, että kohtaamiset ovat jääneet ainutkertaisiksi. Kuntien ja järjestöjen kohtaamisille ja vuoropuhelulle ei ole ollut olemassa vakiintunutta käytäntöä. (Aholainen 2007: 2.)

2.2. Järjestöihin vaikuttavat julkisen sektorin muutokset

Toisena lähtökohtana pidettiin *järjestökenttää mullistavia uudistuksia*. Vuoden 2005 aikana oli käynnissä monia uudistuksia, jotka olivat järjestöjen toimintaan vaikuttavia muutostekijöitä. Suurimmat näistä olivat Raha-automaattiyhdistyksen avustukset yleishyödyllisille yhdistyksille ja palveluntuotannon rajaaminen niiden ulkopuolelle, uudet verotusohjeet yleishyödyllisille yhdistyksille ja säätiöille sekä kunta- ja palvelurakenneuudistus. Nämä uudistukset herättivät hämmennystä isommissa ja palveluja tuottavissa järjestöissä. Sosiaali- ja Terveysturvan Keskusliitto ry alueyhdistyksineen pyrki omalta osaltaan olemaan muutoksessa mukana. Tärkein tavoite oli tehdä järjestötyötä näkyväksi myös ennaltaehkäisevän roolin näkökulmasta. (Aholainen 2007: 2-3.)

Muita toimintaympäristöön vaikuttavia tekijöitä olivat sosiaali- ja terveysministeriön Sosiaalialan kehittämishanke, EU:n hankintadirektiivi sekä kuntien hankinnat ja palvelujen kilpailuttaminen. Mielenkiintoisen lähtöasetelman järjestöpuolen näkyväksi tekemiseen toi Matti Vanhasen hallituksen Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma, joka pyrki toisaalta kansalaisosallistumisen ja järjestöjen aseman vahvistamiseen. (Aholainen 2007: 3.) Kuka vaikuttaa –hankkeen toiminta-aikana valmisteltu Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämishanke KASTE 2008-2011 nosti esille toimenpidekokonaisuuksia, jotka koskevat myös järjestöjä. Hanke muun muassa kirjaa toimenpiteeksi järjestöjen ja kuntien yhteistyön tukemisen siten, että syntyy uusia varhaisen puuttumisen malleja ja että kansalaisten osallistumismahdollisuudet lisääntyvät. (Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2008).

2.3. Järjestöjen palvelutuotannon esiin nostamisen tarve

Raha-automaattiyhdistyksen rahoitusperusteiden muutokset ja hankkeen ohjausryhmässä käydyt keskustelut syksyllä 2005 ja talvella 2006 nostivat esiin järjestöjen palvelutuotannon. Palvelutuotannon esiin nostaminen nähtiin merkityksellisenä. Haluttiin tietoa siitä, mitä palveluja järjestöillä on ja järjestöjen arveltiin kaipaavan koulutusta mm. verotuksesta ja kilpailuttamisesta. Palveluja tuottavat järjestöt nousivat mielenkiinnon kohteiksi myös järjestöjen asiantuntemuksen ja osaamisen korostamisen myötä. *Järjestöjen palvelutuotannon esille nostaminen* muotoutui siis hankkeen alussa kolmanneksi hankkeen lähtökohdaksi. (Aholainen 2007: 3.)

Järjestöjen palvelutarjonta täydentää perinteisesti kuntien tarjoamaa palvelua. Kuntien muuttaessa toimintatapojaan mm. palvelujen kilpailuttamisen myötä, järjestöjen on tärkeää olla mukana niin palvelujentuottajana kuin yhteiskuntakriittisessäkin roolissa. Julkinen sektori tulee tulevaisuudessa yhä enenevässä määrin tarvitsemaan täydennykseksi järjestöjen tarjoamaa toimintaa mm. vertaistuki- ja ystäväpalveluissa. Tämä on selkeästi esiin tuotu asia mm. Järvenpään kaupungin sosiaali- ja terveystoimen taholta.

3. Hankkeen organisaatio ja alustava selvitys

Hanketyöntekijä, Uudenmaan Sosiaaliturvayhdistyksen palkkaama seutuverkostokehittäjä aloitti työnsä 1.8.2005. Uudenmaan Sosiaaliturvayhdistyksen hallitus nimettiin Kuka vaikuttaa –hankkeen johtoryhmäksi. Ohjausryhmä koottiin tärkeistä sidosryhmistä: Uudenmaan Sosiaaliturvayhdistyksen lisäksi edustus koottiin Sosiaalitaidosta, Kuuma-kunnista, KUUMA-organisaatiosta, seudun järjestöistä ja oppilaitoksista. Sen tarkoitus oli arvioida hankkeen toimintaa, ideoida ja visioida tulevaa toimintaa. Ohjausryhmän oli tarkoitus olla myös ensimmäinen linkki yhteistyökumppaneihin. (Aholainen 2007: 3.)

Kuka vaikuttaa –hankkeen kohderyhmiksi nähtiin KUUMA-alueella toimivat sosiaali- ja terveysalan järjestöt ja soveltuvin osin myös muut yleishyödylliset yhdistykset, joita hankkeen teemat kiinnostavat. Lisäksi kohderyhmiksi nähtiin viranomaiset ja valtakunnalliset alan toimijat. Muualla toteutuneiden samantapaisten hankkeiden myötä toivottiin saatavan konsultaatiota ja vertaiskokemuksia. (Aholainen 2007: 4, 11.)

Tavoitteiden vielä täsmentyessä Kuka vaikuttaa –hankkeessa pyrittiin syksyn 2005 ja talven 2006 aikana ymmärtämään mahdollisimman hyvin KUUMA-aluetta ja sen järjestötoimintaa. Varsinaisen alkukartoituksen taustaksi löytyi viisi vuoden 2005 aikana tehtyä tutkimusta tai selvitystä KUUMA-kumppanuusalueen sosiaali- ja terveysalan järjestöistä sekä alueen asukkaista: *Vertaansa vailla, Hyvinvointi, palvelut ja elämänlaatu Kuuma-kunnissa, Sosiaali- ja terveysjärjestöt palveluntuottajina keskisellä Uudellamaalla, Järjestöjen palvelutuotanto keskisellä Uudellamaalla ja Vammaisten ihmisten ja mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen tarve Keski-Uudellamaalla.* Alkukartoituksen sisällössä keskityttiin syventämään näissä tutkimuksissa saatuja tietoja seudullisesta osallistumisesta ja vaikuttamisesta. (Aholainen 2006: 11.)

3.1. Alkukartoitus

Alkukartoituksessa selvitettiin järjestöjen olemassa olevia kansalaisosallistumisen ja –vaikuttamisen väyliä ja rakenteita, yhteistyön mahdollisuuksia järjestöjen kesken ja julkisen sektorin kanssa, ajatuksia seudullisuudesta sekä ajatuksia seudullisesta vuoropuhelun toimintamallista. Tarkoitus oli samalla solmia kontakteja niin järjestöihin kuin KUUMA:n verkostoihin. Kartoitus suoritettiin yhdistys- ja asiantuntijahaastatteluina, joita oli yhteensä 23. Haastattelun teemat olivat kaikille samat ja tulokset saatiin jaettua neljään eri ryhmään: kansalaisosallistumisen ydin yhdistysten toiminnassa, olemassa olevat yhteistyö- ja vaikuttamisväylät, seudullisuus ja järjestöjen seudullisen yhteistyön paikat sekä ihanteellisin julkisen sektorin ja järjestöjen välinen vuoropuhelun toimintamalli. (Aholainen 2006: 8, 14; Aholainen 2007: 6.)

Haastattelujen tulokset toivat esille erilaisia tosiasioita, joiden pohjalta tehtiin myös johtopäätöksiä. Järjestöt tuottavat monimuotoista arjen selviytymisen tukea, joka kunnilta jää usein huomaamatta ja hyödyntämättä. Yhteistyö kuntasektorin kanssa vaatii kuitenkin selkeän tavoitteen, jonka tiimoilta yhteistyötä tehdään. Puhutun kielen ymmärrettävyys järjestöjen ja kuntien välillä sekä kaikkien osapuolten kiinnostus ovat yhteistyön, hyvien käytäntöjen jatkamisen ja esim. hankkeiden vaikuttavuuden osoittamisen perustana. (Aholainen 2006: 32-34.)

Onnistuneet kansalaisosallistumisen ja vaikuttamisen väylät ovat yhdistysten mielestä lähinnä epävirallisia. Verkostoitumalla ja keskitetyllä vaikuttamisella tultaisiin säästämään myös viranomaisten resursseja ja yhteistyön mahdollisuus tulisi kasvamaan. Yleisesti ottaen kevyen ja helposti organisoitavan vuoropuhelun toimintamallin rakentaminen nähtiin hyvänä asiana. Lisäksi järjestöjen yhteistoiminnasta arveltiin olevan monipuolisia etuja yhdistyksille, vaikka valmius varsinaiseen yhteistoimintaan ei ollut välittömästi korkea. (Aholainen 2006: 33-34.)

4. Hankkeelle asetetut tavoitteet

Alkukartoituksen johtopäätösten pohjalta Kuka vaikuttaa –hankkeen tavoitteet täsmentyivät keväällä 2006. Vuotta myöhemmin kootussa hankkeen väliraportissa tavoitteita vielä tarkennettiin. Tarkennetuissa tavoitteissa puhuttiin virallisen vuoropuhelun sijasta tasaveroisesta vuoropuhelusta ja järjestöjen näkemysten sijasta kansalaisten näkemyksistä. Hankearjen totuus ja kehittämisen

hitaus sai toimintamallin kehittämisen muuttumaan siihen pyrkimiseksi. (Aholainen 2006: 35; Aholainen 2007: 5.)

Kuka vaikuttaa –hankkeella on ollut kaksi tavoitetta:

1. TAVOITE

Parannetaan KUUMA-kumppanuusalueella toimivien järjestöjen ja muun kansalaistoiminnan valmiuksia seudulliseen toimintaan sekä tasaveroiseen vuoropuheluun virallisten seuturakenteiden kanssa.

2. TAVOITE

Pyritään kehittämään seutuyhteistyölle uusia toimintatapoja ja yhteistyön malli, jonka avulla kansalaisten näkemykset ja kokemukset otettaisiin huomioon seutukehittämisessä, erityisesti hyvinvointipalvelujen alueella.

(Aholainen 2007: 5.)

5. Verkostoituminen tavoitteiden saavuttamisen perustana

Jo hankkeen alussa nähtiin, että tavoitteisiin pääsemiseksi KUUMA-alueen järjestöjen tulisi verkostoitua sekä keskenään että rakentaa myös verkostosuhteita kuntapuolen virallisiin yhteistyöelimiin. Varsinkin järjestöjen keskinäiseen yhteistoimintaan, verkostoitumisen kautta syntyvän kumppanuuden nähtiin tuovan mukanaan toiminnan tehostumista, oppimista, päällekkäisyyksien karsimista sekä uskottavuutta niin yhteistyökumppanina kuin myös rahoituksen hakijana. (Aholainen 2006: 33.)

Verkostoitumisen mukanaan tuoman keskitetyn toiminnan myötä myös mahdollisuudet luoda toimintamalleja sektorien väliseen vuoropuheluun, helpottuisivat, kun esim. viranomaisten aikaresurssit riittäisivät paremmin keskitettyyn järjestötoimintaan kuin toimintaan kaikkien yhteistyötä haluavien yhdistysten kanssa erikseen. Jo alkukartoituksen yhteydessä hankkeen osatavoitteeksi nähtiin tarkoitus rakentaa yhteistyöverkosta tulevalle kehittämistyölle jo hankkeen selvitysvaiheessa ja saada näin suunnittelutyö alkuun. (Aholainen 2006: 32.)

Tänä päivänä yhteistyö, voimien ja kykyjen yhdistäminen on välttämätöntä. Välttämättömyys on näyttänyt johtavan siihen, että yhteistyöhalukkuus on kasvanut ja on nykyään sekä maailmanlaajuinen että paikallinen kehitystrendi. Myös Manuel Castellsin verkostoyhteiskuntateorian pohjalta voi yhteistyöhalukkuuden nähdä välttämättömänä yksilön tai organisaation toimintana nyky-yhteiskunnassa. Castellsin mukaan informaatioteknologia on mahdollistanut verkostojen tunkeutumisen kaikkialle yhteiskunnan rakenteisiin. Maailmanlaajuisessa yhteiskunnassa omaa toimintaa joutuu välttämättä refleктоimaan ympäröiviin verkostoihin. Verkostoihin kiinnittyminen ratkaisee hänen mukaansa niin yksilön kuin organisaationkin selviytymisen tai menestymisen. Ulkopuolelle jäävät ovat vaarassa syrjäytyä. Tässä hankkeessa on siis lähdetty kehittämään verkostomaisiin rakenteisiin liittyvää yhteistyötä, verkostoitumista, jonka perimmäisenä tavoitteena on lisäarvon tuottaminen verkoston osapuolille ja heidän intressiryhmilleen. Verkostoitumisesta voidaan puhua silloin, kun yhteistyö on pidempiaikaista, usein strategista, luottamukseen perustuvaa ja kaikkia osapuolia pitkäjänteisesti hyödyntävää. (Järventaus 2002; Hakanen, Heinonen & Sipilä 2007: 9, 43-44, 76; Puupponen 2005: 69-73).

5.1. Verkostoituminen järjestötoiminnassa

Jos verkostoitumisella tähdätään pitkäaikaiseen yhteistyöhön, on verkosto rakennettava vaiheittain. On käytettävä aikaa ja harkittava perusteellisesti kumppaneiden ominaisuuksia ja verkostoitumisen yhteisiä hyötyjä. Onnistuneeseen verkostoitumiseen johtaa toisiaan täydentävien vahvuuksien löytyminen ja mahdollisimman yhteensopivat tavoitteet. Jarruttavana tekijänä verkostoitumisen onnistumisessa on luottamuksen pettäminen, pelisääntöjen epäselvyys ja sitoutumisen epätasaisuus. Jos sekä verkostoitumisen yhteinen ja kunkin oma hyöty nähdään eri tavoin tai vuorovaikutus ei ole jatkuvaa ja kaikkiin suuntiin tapahtuvaa, voi myös vaarana olla verkostoitumisen epäonnistuminen. (Hakanen 2007: 28, 30.)

Järjestömaailmassa verkostoitumisen hyötyä ei niinkään nähdä kilpailuetuna tai taloudellisen lisäarvon tuottamisena vaan ennen kaikkea järkevänä tapana toimia. ”Se on strateginen työkalu, joka auttaa kehittämään myös omaa toimintaa”. Yhteistyön hyötyä voi olla järjestömaailmassa vaikea mitata. Sen mukanaan tuomat toivotut yhdistyksen kohderyhmän toiminnan muutokset voivat antaa odottaa itseään vuosia. (Sihvola 2007).

Nykyään järjestötyössä verkostoidutaan runsaasti. On päästy eroon vielä viime vuosisadan alkupuolella vallinneesta poliittisesta kahtiajaosta, joka esti yhteistyön saman alan järjestöjen kesken. Myös kattojärjestöjen perustamisella on ollut saman alan eri järjestöjen yhteistyötä edistävä ja kehittävä vaikutus. (Sihvola 2007).

Yhteiskunnan näkemys kolmannen sektorin toimijoiden yhteiskunnallisista tehtävistä on muuttunut. Kehityksen seurauksena järjestötoiminta voi saada entistä enemmän myös yksityisen sektorin, yrityselämän, piirteitä. (Iivonen 2005: 7.) Sosiaali- ja terveysalan järjestöt ja niiden paikallisyhdistykset ovat voittoa tavoittelemattomia toimijoita. Yhteiskunnan luomien uusien tehtävien edessä on huomioitava myös yhdistysten taloudelliset realiteetit toteuttaa heille siirrettäviä, aiemmin julkisen sektorin hoitamia, tehtäviä (Iivonen 2005: 7-8). Yhdistysten välinen yhteistyö voi mahdollistaa paremmin järjestöjen kyvyn ottaa vastaan tämä yhteiskunnan antama haaste, vaikka kolmannen sektorin toiminnalla ei tulisikaan vastaisuudessa täysin korvata aiemmin julkisen sektorin järjestämää toimintaa.

Se tuoko yhdistysten välinen yhteistyö ja verkostotoiminta helpotusta yksittäisen paikallisyhdistyksen arkeen, on kiinni myös yhdistyksestä itsestään. Edun saaminen verkostoitumisesta vaihtelee ajan kuluessa. Tiettyinä aikana yhteistyön mukanaan tuomia toiminnan synergiaetuja tarvitaan enemmän kuin taas toisena hetkenä. Verkostoitumisen tuomiin hyötyihin vaikuttaa kuitenkin joka hetki myös yhdistyksen oma osallisuus verkostossa, toisin sanoen tapa, jolla yhdistys osallistuu verkoston toimintaan.

Anttila (2007) on listannut osallisuuden muotoja erilaisissa verkostoissa. Näitä osallisuuden muotoja voi myös tarkastella yksittäisen yhdistyksen osallistumisen tasoina eri ajankohtina. Sen miten yhdistys osallistuu verkoston toimintaan, eli on osallinen, voidaan nähdä myös vaikuttavan siihen, mitä yhdistys saa verkostoitumisestaan irti. Jos yhdistys osallistuu verkostoon lähinnä valvoen päätöksentekoa ja toimintaa (*kontrolliosallisuus*) tai seuraamalla tilannetta ja saamalla tietoa (*tieto-osallisuus*), voi verkostoitumisen hyöty olla pienempi kuin *idea-, keskustelu-, suunnittelu-, päätöksenteko- ja toimeenpano-osallisuuden* myötä.

Suunnittelu- ja toimeenpano-osallisuus ovat osallisuuden muodoista työllistävempiä. Verkoston asioiden työstäminen, ratkaisujen valmisteluun osallistuminen, toiminnan toteuttaminen ja toiminnasta vastaaminen vaativat luonnollisesti yhdistysten jäsenten aikaa ja työpanosta. (Anttila 2007). Osallistumisen hyöty tulee esille vasta myöhemmin, joskus jopa kuukausien tai vuosien

päästä. Yksittäisen sosiaali- ja terveysalan paikallisyhdistyksen arki on hyvin pitkälle muutamien ja samojen aktiivien, usein hallituksen jäsenten, vastuulla. Usein jo pelkkä oman yhdistyksen asioiden hoitaminen ja kattojärjestön velvoittamien tai suositeltavien tehtävien tekeminen uuvuttaa järjestöaktiivit. Tästä johtuen yhdistysaktiivit tuntevat usein pelkäävän verkostoitumisen mukanaan tuomia velvoitteita ja sen myötä lisätyön määrää.

Äänen esille saaminen, mielipiteen ilmaisu - vaikuttaminen, tarvitsee vähintään kaksi osapuolta eli jonkin tasoista vuorovaikutusta. Aktiivisuus syntyy vuorovaikutuksesta eli yksin asioita pohtiessaan yksilöä ei voida määritellä aktiiviseksi kansalaiseksi (Iivonen 2005: 8). Kansalaisen ääni ei siis ole yhdessä vain voimakkaampi, vaan sen kuulumiseen tarvitaan mukaan aina vähintään yksi toinen ihminen. Näin määritellen vaikuttaminen on aina yhdessä toimimista.

5.2. Toteutunut toiminta

Hankkeen ohjausryhmä aloitti työskentelynsä marraskuussa 2005 kokoontuen 3-4 kertaa vuodessa. Hankkeen alkuselitysvaiheessa järjestöjen, kuntien ja jopa ohjausryhmän tarpeet ja odotukset Kuka vaikuttaa –hankkeen tavoitteiden suhteen, näyttäytyivät ristiriitaisina. Tämä vaikutti siihen, että kokeiluvaiheen suunnittelussa turvauduttiin muiden järjestöhankeiden kokemuksiin ja hyviin käytäntöihin. Pääasiallisimmat näistä olivat Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry:n Kansalaistalon ja Harava –hankkeen (Lastensuojelun Keskusliitto ja Suomen Kuntaliitto) kokemukset. (Aholainen 2007: 11, 25.)

Toiminnassa päätettiin lähteä tukemaan järjestöjä, jotta he olisivat kykeneviä tekemään seudullista yhteistyötä ja osallistumaan Kuka vaikuttaa –hankkeen toimintaan. Tämän nähtiin vaativan järjestöjen perustoiminnan helpottamista ja keskinäisen yhteistyön alueiden löytämistä sekä järjestöjen ja Kuuma-seutuorganisaation kumppanuuden mahdollistavan toimintamallin löytämistä. Seudullista yhteistyötä lähdettiin tavoittelemaan myös työryhmätyöskentelymuodossa. Tarkoituksena oli että KUUMA:n sosiaali- ja terveystoimen alaiset kehittämistyöryhmät antaisivat tietoa seudullisesta kehittämisestä ja hankkeista ja näistä nousisi konkreettisia teemoja, joihin työryhmätyöskentely voisi keskittyä. (Aholainen 2007: 12.)

Konkreettiset toiminnot, joilla hankkeessa pyrittiin tavoitteisiin ja luomaan tavoitteiden saavuttamisen perustaa, verkostoitumista, voidaan jakaa tiedottamiseen, kohtaamiseen,

työryhmyöskentelyyn ja koulutukseen. Jokainen toimintakokonaisuus pitää sisällään useampia erityyppisiä toimintoja tai useampia toimimiskertoja eri teemoin.

5.2.1. Tiedottaminen

Tiedottamisen aloittaminen vaati hankkeen alussa paljon aikaa vievän yhteystietojen kokoamisen, mikä on hyvin haastavaa, kun kohteena ovat kolmannen sektorin toimijat, järjestöjen paikallisosastojen yhteyshenkilöt. Vaikka nykyään hyvin monella yhdistyksellä on tietonsa mm. omilla www-sivuillaan, kuntien tai kaupunkien www-sivuilla, vie työ aikaa. Yhdistysten toimijat (hallituksen jäsenet) vaihtuvat mahdollisesti jopa vuosittain ja toisaalta tietojen päivitys ei aina toimi, minkä vuoksi yhteystietojen kokoaminen oli Kuka vaikuttaa –hankkeenkin alussa hidasta ja työlästä.

Tiedotusrinki-kirjeet

Kuka vaikuttaa –hankkeen tärkeimpänä tiedotuslähteenä toimi sähköpostilista nimeltä Tiedotusrinki. Tiedotusrinki saavutti parhaimmillaan n. 230 järjestötoimijaa. Nämä tiedotteet ilmestyivät vuoden 2006 alusta lähtien vähintään joka toinen kuukausi ja osoittautuivat tehokkaimmaksi tiedonvälitystavaksi. (Aholainen 2007: 24.)

Tiedotusrinki-kirjeissä käsiteltiin Kuka vaikuttaa –hankkeen etenemisen ja hankkeen järjestämien tilaisuuksien lisäksi KUUMA-kuntien sosiaali- ja terveysalan ja järjestöjä koskevia uutisia. Lisäksi kirje oli mahdollisuus myös yhdistyksille tiedottaa järjestämistään tilaisuuksista ja tapahtumista silloin, kun ne ulottautuivat yli yhdistysrajojen. Tiedotusrinkiä kritisoitiin siitä, että ei voi olettaa tiedon saavuttavan yhdistyksiä sähköpostikirjeellä. Hankkeen aikana lähetettiinkin kaksi kertaa postin kautta tietoa Kuka vaikuttaa -hankkeesta. (Aholainen 2007: 23.)

Hankkeen www-sivut

Keväällä 2006 hankkeen tiedotuksen ja tulosten selkärangaksi rakennettiin kotisivut (www.kukavaikuttaa.net), joilta oli mahdollista katsoa mitä ajankohtaista oli tapahtumassa ja mitä toimintoja hankkeessa oli meneillään. Kotisivuille kerättiin myös hankkeen järjestämien erilaisten tilaisuuksien luentoja, muistioita ja mm. Tiedotusrinki-kirjeet ovat olleet sieltä luettavissa. Kotisivuille rakennettiin myös Virtuaalista järjestöalaa, johon kerättiin seudullisia tapahtumia yhdistyksiltä, hankepankki, järjestöpankki ja tilarinki, yhteenveto järjestöjen käyttämistä tiloista alueella. (Aholainen 2007: 23-24.)

Yhteydenpito järjestöjen aluetyöntekijöihin

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen aluesihteerit ovat hyvä linkki viemään alueella toimivien alan hankkeiden tietoja paikallisyhdistyksiin. Kuka vaikuttaa –hanke oli muutamia kertoja hankkeen aikana yhteydessä Etelä-Suomen aluesihteeriverkostoon joko esitellen hankkeen asioita aluetyöntekijöiden yhteisissä tapaamisissa tai lähestyen heitä sähköpostikirjeellä.

Tiedottaminen lehdistössä

Hankkeen järjestämistä tilaisuuksista tiedotettiin paikallisten lehtien yhdistyspalstoilla. Myös maksullisia ilmoituksia kokeiltiin muutamista tilaisuuksista. Lehtijuttuja ja -tiedotteita tehtiin useimmista tilaisuuksista ja niistä julkaistiin muutamia. Parhaiten uutisoinnin kannalta onnistuivat 4.12.2006 järjestetty Järjestöfoorumi ja Vaalifoorumi. (Aholainen 2007: 24.)

5.2.2. Kohtaaminen

Aidon kohtaamisen tilanteet olivat Kuka vaikuttaa –hankkeessa tiedotuksen paikkoja, mutta sen lisäksi aina myös verkostoitumisen edistämistä.

Järjestöfoorumit

Hankkeen aikana järjestettiin viisi varsinaista järjestöfoorumia. Näiden tilaisuuksien tavoitteena oli antaa järjestöväelle, kuntien edustajille ja myös muille aiheesta kiinnostuneille avoin paikka ja hetki jakaa mielipiteitään keskenään ja kuunnella toisiaan. Tilaisuuksia järjestettiin seuraavasti:

- 9.5.2006 Järvenpäässä
- 4.12. 2006 Keravalla
- 16.4.2007 Järvenpäässä
- 22.11.2007 Järvenpäässä
- 17.3.2008 Keravalla.

Järjestöfoorumeissa paneuduttiin miettimään alueen järjestöjen mahdollisuuksia yhteistyöhön ja yhteistyön muotoja. Yhteyttä KUUMA:aan yritettiin luoda alustuksilla KUUMA:sta ja sen toiminnasta, niin KUUMA:n omien toimijoiden kuin hanketyöntekijän toimesta. Järjestöjen merkitystä ja erityisesti yhteistyötä keskenään sekä verkostoitumista muiden toimijoiden kanssa, pyrittiin tuomaan esille niin kunnan, terveydenhuollon, oppilaitosten kuin Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton puheenvuorojen myötä. Kaikki Järjestöfoorumit olivat luonteeltaan keskustelevia ja tilaisuuksissa tehtiin lähes poikkeuksetta myös ryhmätöitä.

Järjestöfoorumi-tilaisuuksien yleisintuntema oli positiivinen, vaikka ajoittain yhteisen tavoitteen hahmottaminen oli vaikeaa. Myös tilaisuuksiin osallistumisinnostus vaihteli 10-44 osallistujan välillä. Osallistuminen oli selkeästi runsaampaa järjestöjen kuin kuntien puolelta. Tilaisuuksissa kiinnostuttiin yhteistyöstä ja seudullisesta toiminnasta, saatiin ja haluttiin lisää tietoa, sekä yhteistyöideoita ja syntyi kiinnostavia jatkoteemoja. Osa jäi kaipaamaan tietoa lisää muista järjestöistä eikä yhdistysten toimintaan onnistuttu vaikuttamaan.

Yhdistysverkostossa toimiminen

KUUMA-kuntien sosiaali- ja terveystoimialalla toimivien paikallisyhdistysten yhteinen kattoyhdistys perustettiin Järvenpäässä huhtikuussa 2007. Keskustelu kattoyhdistyksestä syntyi Kuka vaikuttaa –hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa. Kuka vaikuttaa –hanke antoi Yhdistysverkostolle (perustettaessa nimellä Järvenpään Yhdistysverkosto ry, myöhemmin nimenmuutoksen myötä Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto ry) myös sittemmin väylän viedä sanomaansa eteenpäin. Yhdistysten yhdistyksen päätavoitteeksi nousi saada edustamilleen järjestöille omat toimitilat, alkuvaiheessa Järvenpäähän, myöhemmin myös muihin KUUMA-kuntiin.

Yhteistyö Kuka vaikuttaa –hankkeen ja Yhdistysverkoston kanssa oli tiivistä. Kuka vaikuttaa –hankkeen seutuverkostokehittäjä oli syksyllä 2007 ja talvella 2007-2008 mukana rekrytoimassa lisää alueen yhdistyksiä mukaan kattoyhdistykseen. Lobbaustapaamisia eri yhdistyksiin, yhdistysten yhteisiin neuvostoihin, oppilaitoksiin ja muihin toimijoihin tehtiin 15. Saavuttaakseen tavoitettaan omista toimitiloista, Yhdistysverkosto kokosi myös suunnittelutyöryhmän Järvenpään kaupungin edustajien kanssa. Myös näissä työryhmätapaamisissa (kuusi kertaa) seutuverkostokehittäjä oli säännöllisesti mukana. Yhdistysverkostossa toimimisen tavoitteena oli verkostoida yhdistyksiä, saattaa yhdistysten asemaa KUUMA-alueella vahvemmaksi ja tämän kautta lisätä myös sektorien välistä yhteistyötä.

Muut aidon kohtaamisen paikat ja tilaisuudet

Hanketta käytiin esittelemässä myös luennoilla: Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille, aluekehittämisen päivillä kerrottiin hankkeesta ja sen kokemuksista, samoin Reumaliiton Etelä-Suomen alueyhdistyksessä. SOSVOIMA –hankkeen dialogifoorumilla kerrottiin keskiuusimaalaisista järjestöistä. Aivohalvausyhdistyksen iltakerho sekä Tuusulan, Keravan ja Järvenpään seurakuntien diakonien verkosto kutsui kertomaan hankkeesta ja KUUMA-kunnista. (Aholainen 2007: 25.)

Kuka vaikuttaa –hanke kutsui itsensä kertomaan vanhus- ja vammaisneuvostoille KUUMA:n vuorovaikutuksen toimintamallista. Tarkoituksena oli saada aikaiseksi keskustelua neuvostojen roolista ja mahdollisuudesta saada tukea seudulliseen toimintaan. Esittelyt olivat n. 10 minuutin kestoisia ja tuntuivat tulevan aivan salamana kirkaalta taivaalta. Suhtautuminen oli varovaisen myönteistä. Päällimmäiseksi käteen jäi paikallisen toiminnan tärkeyden korostaminen yli seudullisen. Rinnakkaisena toimintana tai lisäresurssina Järjestöfoorumia ei nähty. (Aholainen 2007: 25.)

10.2.2007 päätettiin järjestää Sosiaali- ja terveystieteiden vaalifoorumi Järvenpäässä. Panelisteiksi saatiin 16 kansanedustajaehdokasta, jotka hajaantuivat kolmeen eri teemakeskusteluun. Tilaisuus oli onnistunut: ensimmäisessä keskustelussa olo 60 ihmistä, toisessa 40 ja kolmannessa 30. Näytteille asettajia oli 11 kappaletta. Kun ajatuksena oli hankkeen näkyvyyden esiin nostaminen, niin osallistujamäärät jäivät harmillisen vähäisiksi. Toisaalta tilaisuudesta uutisoitiin Keski-Uusimaassa, joten näkyvyyden on voinut olettaa olevan hyvä. (Aholainen 2007: 25.)

Kuka vaikuttaa –hankkeen välityksellä järjestöryhmää pyydettiin mukaan KUUMA-seminaariin, missä oli myös muita edunvalvontaryhmiä paikalla. Tilaisuudessa pohdittiin kuntarajat ylittäviä palveluja ja KUUMA-parlamentin jäsenet saivat järjestönäkökulmasta kertovaa aineistoa. (Aholainen 2007: 22.)

5.2.3. Työryhmätyöskentely

Kuka vaikuttaa –hankkeen ensimmäinen kokonainen toimintavuosi 2006 pyrki järjestelmälliseen työryhmätyöskentelyyn, nimikkeellä ”työpajat” kulkevan toiminnan, toteuttamiseen. Ensimmäiset työpajat järjestettiin tiedottamaan Kuka vaikuttaa –hankkeesta sekä kartoittamaan järjestöjen kiinnostuksen kohteita yhteisistä teemoista ja koulutustarpeista. Tavoitteena oli myös jakaa tietoa KUUMA:n työskentelystä ja herättää kiinnostusta seudulliseen työskentelyyn. Työskentelystä tehtiin keskustelevaa ja osallistavaa ja tietoa jakavaa.

Työpajatyöskentelyä jatkettiin myös ensimmäisessä Järjestöfoorumissa. Syksyn 2006 aikana oli tarkoitus toteuttaa alueelliset työpajat, mutta osallistujamäärien vähäisyydestä johtuen ne jouduttiin perumaan (Aholainen 2007: 17-19). Tilaisuudet toivat esille yhteisiä teemoja, joiden pohjalta syntyivät KUUMA-kierre –päivät, TU-IKE työpaja ja vapaaehtoistyönkoordinaattoreiden verkosto. Lisäksi myös lapsiin ja nuoriin suuntautunut työpaja kokoontui kerran erikseen.

KUUMAKierre –päivät

SEUKE- ja PÄIKE-hankkeet järjestivät keskenään KUUMAKierre päivät syksyllä 2005. Tilaisuus oli koulutustilaisuus alueen päihde- ja mielenterveysalan työntekijöille. Järjestöjä edusti kaksi hyvinkääläistä mielenterveysjärjestöä. Lisäksi syksyllä 2006 järjestettiin uudet tilaisuudet kahtena puolipäivätillaisuutena, joissa aiheet pyrittiin löytämään järjestöpuolen kiinnostuksista: ongelmien puheeksi ottamisesta, ikääntyvien päihdeongelmista ja vertaistuen saavuttamisesta. Tilaisuuksiin osallistuttiin melko hyvin varsinkin järjestöpuolelta. (Aholainen 2007: 19.)

TU-IKE työpaja

Kesällä 2006 käynnistyi seudullinen vanhuspalveluhanke. TU-IKE -hanketta ehdotettiin pilotiksi tässä hankkeessa. Yhdessä TU-IKE –hankkeen kanssa suunniteltiin yhteinen työpajailta, jossa oli tarkoitus saada kiinnostuneet järjestöt tapaamaan toisiaan tämän jälkeen säännöllisesti ja toimimaan järjestöjen verkostona hankkeen rinnalla. Tavoitteena oli antaa tietoa seudullisuudesta ja vanhuspalveluista sekä kerätä TU-IKE:lle tietoa järjestönäkökulmasta. Ilta oli onnistunut kokonaisuus ja myös ideoivaa toimintaa syntyi. Osallistujia oli 20, jotka pääosin tuusulalaisia eläkeläisjärjestöjä. (Aholainen 2007: 19-20.)

Vapaaehtoistyön koordinaattoreiden verkosto

Vapaaehtoistyön koordinaattoreiden verkosto kokoontui viisi kertaa Kuka vaikuttaa –hankkeen toimiessa kokoonkutsujana ja kokoontumiset tulevat jatkumaan myös Kuka vaikuttaa –hankkeen päättymisen jälkeen. Motiivina oli työpajoissa nousseen vapaaehtoistyön koulutuksen kartoittaminen ja päällekkäisyyden ehkäiseminen. Varsinkin erilaisten arjen käytäntöihin ja niihin liittyvien materiaaleihin liittyvä konsultointi ja tiedon jakaminen nousi tapaamisissa merkittävään asemaan. Mukaan tulivat seurakunnat, Mäntsälän Vapaaehtoistyön Tuki, Vapaaehtoisen hyvinvointityön keskus Keravalta ja Setlementti Louhelan Rinkula Järvenpäästä. Osallistuminen oli vaihtelevaa, mutta johtuen lähinnä muiden menojen päällekkäisyydestä. (Aholainen 2007: 18.)

5.2.4. Koulutus

Hankkeen puolivälissä Järjestöfoorumit ja työryhmät nähtiin liitettävän osaksi KUUMA:n ja järjestöjen vuoropuhelua. Järjestöjen keskinäisen yhteistyön tukeminen nähtiin myös tarpeelliseksi ja tilaus yhteistyökoulutukseen oli tullut esille siihen mennessä järjestetyissä tilaisuuksissa. Kuka vaikuttaa –hanke suunnitteli ja toteutti lähinnä alueen yhdistyksille suunnatun koulutussarjan

vuonna 2007. Yhdistysten lisäksi koulutuksia mainostettiin myös muille yhteistyökumppaneille eli esim. kunnille. (Aholainen 2007: 21.)

”Järjestötoiminnan pitkäjänteinen kehittäminen – tuloksena järjestövalo” –koulutussarjaan kuului viisi luento- ja keskustelutilaisuutta liittyen yhteistyöhön ja verkostoitumiseen. Tarkoituksena oli samalla kartoittaa osallistujakaarta, pohtia yhteistyötä ja kuljettaa joukkoa kohti konkreettista päätöstä tehtävästä yhteistyöstä. Luennon lisäksi pyydettiin esittelyt muiden paikkakuntien liikkeelle lähteneistä yhteistyömalleista. Koulutukset järjestettiin seuraavasti:

- 21.2.2007 Hyvinkäällä
- 27.3.2007 Keravalla
- 17.4.2007 Tuusulassa
- 16.5.2007 Järvenpäässä
- 29.10.2007 Järvenpäässä.

(Aholainen 2007: 21.)

Koulutustilaisuuksien aiheissa pureuduttiin siihen, mikä arvo järjestöjen keskinäisellä yhteistyöllä on kuntien ja alueellisen yhteistyön rakentamisen näkökulmasta. Esille tuotiin esimerkkejä seudulla toimivasta yhteistyöstä niin eri alojen toimijoiden, mm. yrittäjien näkökulmasta kuin myös järjestöjen yhteistyöstä, yhteistyörakennelmista eri puolilta Suomea. Yhdistyksille annettiin myös järjestelmällistä tietoa verkostoitumisesta, järjestötoiminnan kehittämisestä ja arvioinnin roolista yhteistyössä. Koulutukset olivat myös keskustelutilaisuuksia, joissa yhdessä ja ryhmätyömuotoisesti mietittiin yhteistyön muotoja, sen tarvetta, tavoitteita ja kohdetta. Varsinkin viimeisimmässä koulutuksessa (29.10.2007) päästiin myös erittäin konkreettisiin ehdotuksiin yhteistyöhön liittyvistä asioista mahdollisen järjestöjen yhteisen oman tilan toiminnan kautta.

Koulutuksiin osallistui lähinnä yhdistysten toimijoita, 10-17 osallistujaa/ koulutus. Poikkeuksena oli ensimmäinen koulutus, joka järjestettiin Hyvinkäällä, joka oli vaihtelevasti hankkeen toiminta-alueessa mukana. Koulutussarjan aloittaminen Hyvinkäältä oli kuitenkin perusteltua, koska osa hyvinkääläisistä yhdistyksistä toimii myös KUUMA-kunnissa ja toisaalta Hyvinkäällä järjestöjen yhteistyö on ollut jo vuosia tiiviimpää kuin muualla Keski-Uudellamaalla. Tämä näkyi myös Hyvinkäällä järjestetyn koulutuksen osallistujamäärässä, joka oli 25.

5.3. Verkostoituvan järjestötoiminnan kysely

Tammi-helmikuussa 2008 Kuka vaikuttaa –hankkeessa toteutettiin laaja järjestötoiminnan www-kysely KUUMA-alueen sosiaali- ja terveysalan yhdistyksille sekä muutamille muille tällä toimialalla toimiville yhdistyksille. Kyselyllä haluttiin saada hankkeen loppumetreillä tietoa yhdistyksen omasta näkökulmasta yhdistysten yhteistyöhön, kansalaisosallistumiseen ja yhteistyöhön kunnan kanssa sekä yhteistyön kehitykseen ja sen nykytilanteeseen. Kyselyn teemat nousivat hankkeen alussa tehdyn alkukartoituksen haastattelujen sekä Järjestöfoorumien palautelomakkeiden teemoista.

Kysely pyrittiin lähettämään yhdelle ja vain yhdelle jäsenelle yhdistyksessä. Kyselyyn vastaamisen opastuksessa kehoitettiin vastaajaa vastaamaan koko yhdistyksen yleisen mielipiteen mukaan. Yhteystiedot yhdistykseen kerättiin hankkeen kokoamista sähköpostiosoitelista. Näitä osoitteita käytettiin hankkeen aikana myös Tiedotusrinki-kirjeiden lähettämiseen. Kyselyn saaneet olivat siis useimmiten yhdistyksen puheenjohtajia, varapuheenjohtajia tai sihteereitä, muutamissa tapauksissa myös joku muu yhdistyksen aktiivijäsen, joka oli esim. nimetty yhteyshenkilöksi yhdistyksen ja Kuka vaikuttaa –hankkeen välille.

Kyselyitä lähetettiin 115 kappaletta ja vastauksia tuli takaisin 61 eli vastausprosentti oli 53. Vastaamisessa olisi ollut myös vaihtoehto tehdä se perinteisesti paperilla, mutta tätä mahdollisuutta ei pyytänyt eikä käyttänyt yksikään yhdistys. Näin voidaan olettaa, että vastaamatta jättämiseen ei niinkään ollut syynä tekninen osaamattomuus vastata. Yhtenä syynä saattoi olla, että osa yhdistyksistä ei ehkä kokenut verkostoituvaa yhteistyötä, yhteistyötä kuntien kanssa tai Kuka vaikuttaa –hanketta omaan toimintaansa liittyväksi. Tämän suuntaiset mielipiteet nousivat esiin seutuverkostokehittäjän soitellessa yhdistykseen tavoitteenaan korottaa vastausprosenttia.

Samaan aikaan tehtiin myös samoja teemoja käsittänyt kysely kuntien edustajille. Vastauksia tuli takaisin vain 13 kappaletta. Huonosta vastausprosentista huolimatta (31%) heidän vastaukset antavat kuitenkin suuntaa myös heidän näkökulmastaan hankkeen työn alla olleisiin ja tässä raportissa käsiteltäviin asioihin.

6. Toiminnasta tuloksiin

Kuka vaikuttaa –hankkeen toiminta rakensi pienin askelin perustaa sille, että hankkeen tavoitteet voisivat joskus toteutua. Edellä kuvattua toimintaa on arvioitu hankkeen aikana jatkuvasti. Arvioita on dokumentoitu mm. hankkeen väliraporttiin, ohjausryhmän muistioihin, Tiedotusrinki-kirjeisiin. Toiminnan tuloksia on tarkoituksenmukaista tarkastella neljästä eri näkökulmasta: tiedon lisääntyminen, yhdistysten verkostoituminen, vuoropuhelun kehittyminen ja viestinnän väylän löytyminen. Jokaisessa näkökulmassa tulee ottaa huomioon kaikki toteutuneen toiminnan muodot. Toiminnan tuloksia käsitellään tässä em. dokumenttien ja talvella 2008 tehdyn järjestötoiminnan kyselyn vastauksien perusteella.

Hankkeen aikana kaikkea suunniteltua toimintaa ei toteutettu tai toteutus jäi hyvin alkuvaiheeseen. Hankkeen omien kotisivujen kaikki suunniteltu sisältö ei edennyt toteutusvaiheeseen. Yhdistyksien toimintaa tukemaan suunniteltu asiantuntijapankki jäi keräämättä. Syynä oli ajan puute. Lisäksi kotisivuille luodun keskustelufoorumin avaaminen ei toteutunut. Tähän syy löytyi ehkä selvimmin hanketyöntekijän vaihtumisesta – keskustelufoorumin käytön opetteleminen, uusien käyttäjätunnusten aktivointi ja keskustelun seuranta olisivat vieneet runsaasti aikaa, mikä olisi ollut pois muusta käytännön työstä ja yhdistysten konkreettisemmasta tukemisesta.

Hankkeen loppupuolella oli tarkoitus viedä eteenpäin vuorovaikutuksen toimintamallin kehittämistä toimien yhdessä syksyllä 2007 alkaneen KUUMA-kuntien ja Hyvinkään Vammaispalveluiden kehittämishankkeen kanssa. Tässä yhteistyössä ei edetty, vaikka yhteistyötä pyrittiin aloittamaan. Muutamat keskustelut ja pienimuotoinen, osittain yhdessä suunniteltu kysely vammaisneuvostojen alaisille yhdistyksille, eivät kuitenkaan ajan puutteessa johtaneet tavoitteellisempaan yhteistyöhön.

6.1. Tiedon lisääntyminen

Seutuverkostokehittäjän näkökulma

Kuka vaikuttaa –hanke lisäsi toiminnassaan Keski-Uudenmaan alueella toimivien järjestöjen tietoa järjestöjä koskevista seudullisista asioista ja antoi myös mahdollisuuden tämän tiedon vastaanottamiseen kuntatasolla. Hanke tuotti kirjallista materiaalia alkukartoituksen ”Kopin kiinniottajat” ja hankkeen väliraportin sekä Järjestöt hyvinvoinnin kokonaisuudessa –muistion, joissa kaikissa on hyvää taustatietoa alueen järjestöjen tilasta ja toiminnasta. Lisäksi hankkeessa kootut KUUMAKierre 2005 –artikkelisarja, järjestöfoorumien ja erilaisten työryhmien muistioista

sekä hankkeen loppuraportista löytyy runsaasti tietoa. Mahdollisuus tiedon lisääntymiseen siis annettiin, mutta se miten aktiivisesti tietoa otettiin vastaan ja sisäistettiin, näkyy parhaiten teoissa ja toiminnassa, ehkä vasta vuosienkin viiveellä.

Tiedon lisääntyminen kohderyhmien keskuudessa vaatii niiden tavoitettavuutta, joka Kuka vaikuttaa –hankkeessa toteutui laajimmin hankkeen omien *kotisivujen* www.kukavaikuttaa.net kautta. Näille sivuille koottiin em. materiaalia, erilaisissa tilaisuuksissa koottua ja esitettyä materiaalia sekä Tiedotusrinki-kirjeet, joissa on ollut tietona sellaistenkin työryhmien kokousten päätöksiä, joita muuten ei julkaistu kokonaisuudessaan sähköisinä muistioina.

Parhaiten tiedon lisääntymistä yhdistysten jäsenten keskuudessa toteutti *Tiedotusrinki-kirje*, josta palaute oli positiivista. Tiedotusrinki-kirjeestä moni yhdistystoimija kertoi lukeneensa myös tarpeellisia tietoja mm. KUUMA:n päätöksistä ja varsinkin hankkeen loppupuolella tuota kirjettä osattiin jo säännöllisesti odottaa ja sen sisältämää tietoa alettiin käydä yhdistysten tilaisuuksissa läpi. Tämä osaltaan siis vaikutti järjestötoimijoiden tiedon lisääntymiseen.

Erilaiset hankkeen järjestämät *tilaisuudet* olivat tiedon lisäämisen areenoita niin järjestöille kuin kunnan toimijoille sekä muille yhteistyökumppaneille. Valitettavasti pienet osallistujamäärät, varsinkin kunnan toimijoiden vähäinen osallistuminen ja osallistujien vaihtuvuuden vähäisyys (hyvin pitkälle aina samat henkilöt paikalla) olivat esteenä tiedon lisääntymiselle erityisesti kunnan toimijoiden keskuudessa. Kunnan toimijoiden ja luottamushenkilöiden suhteen järjestötiedon lisäämistä toteutettiin varsinkin hankkeen loppupuolella aktiivisesti myös suorilla yhteydenotoilla kuntatoimijiin, yhteistyössä Yhdistysverkoston kanssa.

Lähes kaikki hankkeen kohderyhmät kokevat saaneensa uutta tietoa

Hankkeen järjestämien tilaisuuksien yhteydessä saadun palautteen perusteella jokaisella kyselykerralla vähintään vajaa kolmannes (29%) osallistujista oli samaa tai melkein samaa mieltä, että tilaisuus antoi uutta tietoa seudullisesta kehittämisestä, KUUMA-yhteistyöstä tai muista järjestöistä (Taulukko 1). Tiedonsaanti seudullisesta kehittämisestä ja kuntarajat ylittävistä palveluista kasvoi hankkeen aikana ja oli runsasta vielä hankkeen lopussakin. KUUMA-yhteistyö etenee maltillisesti ja tämä varmaan näkyi myös mahdollisuudessa antaa joka tilaisuudessa hyvin runsaasti uutta KUUMA-tietoutta.

Muita järjestöjä koskevan uuden tiedon saanti kääntyi laskuun joulukuun 2006 huipun jälkeen. Yksi tähän vaikuttava syy on varmasti järjestöjen verkostoitumisen konkreettinen eteneminen (toisten toiminta tunnetaan jo hyvin – ei olla enää niin vieraita) ja myös tilaisuuksiin osallistuvien yhdistysten vähäinen vaihtuminen (on paljon yhteistyöhön potentiaalisia yhdistyksiä, jotka eivät olleet edustettuina yhdessäkään tilaisuudessa).

Väite	maaliskuu 2006	toukokuu 2006	joulukuu 2006	marraskuu 2007	maaliskuu 2008
Sain uutta tietoa seudullisesta kehittämisestä / kuntarajat ylittävistä palveluista	52 %	46 %	73 %	70%	71%
Sain uutta tietoa KUUMA-yhteistyöstä	48 %	46 %	82 %	52%	52%
Sain uutta tietoa muista järjestöistä	52 %	46 %	73 %	49%	29%

Taulukko 1: Uuden tiedon saaminen Kuka vaikuttaa –hankkeen tilaisuuksista (samaa tai melkein samaa mieltä). (Muunneltu Aholainen 2007: 33.)

Edistääkseen järjestöjen tiedon lisääntymistä muista järjestöistä, Kuka vaikuttaa –hanke pyrki ohjaamaan yhdistykset hankkeen kotisivuilla olevan järjestöluettelon ohella jo valmiiksi koottuihin järjestöportaaleihin: Kolmosverkkoon, Järjestöt palvelevat Uudellamaalla –portaaliin sekä kuntien omien kotisivujen järjestöyhteystietoihin. Sen sijaan hankkeen kotisivujen Virtuaalisen Järjestötalon ajatuksena oli tarjota sellaista tietoa, jota alueen sosiaali- ja terveysalan yhdistys tarvitsee Keski-Uudellamaalla toimiakseen. Sivuston kehittäminen olisi kuitenkin vaatinut lisäresursseja lähinnä henkilöresursseista ja siihen ei ehditty paneutumaan siinä määrin kuin olisi toivottu. (Aholainen 2007: 24.)

6.2. Yhdistysten verkostoituminen

Seutuverkostokehittäjän näkökulma

Kuka vaikuttaa –hankkeen järjestämät tilaisuudet pyrkivät lisäämään järjestöjen keskinäistä kohtaamista Keski-Uudellamaalla. Osallistuminen oli vapaaehtoista ja tämä johtikin siihen, että tilaisuuksiin ja toimintaan osallistuneet olivat koko hankkeen ajan hyvin pitkälle aina samoja yhdistyksiä. Tämän myötä myös yhdistysten omasta halusta syntyneeseen Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto ry:hyn mukaan lähteneet yhdistykset ovat niitä samoja, joita hanke tilaisuuksissaan kohtasi. Muut erilaiset *verkostot ja työryhmät* (ks. 5.2) tukivat puolestaan toiminnallaan ja synnyttäneillä ajatuksillaan paikallisten yhdistysten toimintaa. Tieto yhdistyksiin kulki Kuka vaikuttaa –hankkeen tiedotuksen ja tilaisuuksien välityksellä.

Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto ry oli kesään 2008 mennessä, toimiessaan reilun vuoden, saanut mukaansa yhdeksän sosiaali- ja terveystoimialalla toimivaa yhdistystä sekä yhden säätiön. Yhdistys teki talven 2007-2008 aikana paljon työtä sen eteen, että perusta yhdistysten tiiviille yhteistyölle olisi jatkossa mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Työryhmäneuvottelut Järvenpään kaupungin kanssa, järjestötilan saamiseksi Järvenpäähän, johtivat ensimmäisen oman toimitilan (toimistohuoneen) löytymiseen kaupungin tiloista toukokuussa 2008. Samoihin aikoihin yhdistys avasi myös oppilaitosyhteistyönä omat www-sivut ja keväällä 2008 luotiin niin ikään oppilaitosyhteistyönä myös yhdistyksen viestintästrategia.

Tässä kaikessa edellä mainitussa, kuten myös muussa Yhdistysverkoston hallituksen ja mm. viestintätyöryhmän toiminnassa, Kuka vaikuttaa –hankkeella oli suuri rooli. Seutuverkostokehittäjä toimi tarpeellisena ja välttämättömänä apuna, innostajana, ”työmyyränä” ja myös tiedonantajana, kun Yhdistysverkosto suunnitteli toimintaansa ja rekrytoi lisää jäseniä yhteistyöhön. Kuka vaikuttaa –hankkeen päätyttyä suunniteltiin Yhdistysverkoston ottavan toimintaansa mm. Tiedotusrinki-kirjeen kirjoittamisen ja lähettämisen. Näin siis seudun yhdistysten verkostoituminen ja tiedottaminen järjestöjä koskevista asioista tulisi jatkumaan vastaisuudessakin.

Kohderyhmien näkökulmasta yhteistyö erittäin tärkeää

Verkostoituminen ja yhteistyö vaativat ainakin jonkin tasoista, jollain tasolla tapahtuvaa kohtaamista. Keski-Uudenmaan yhdistyksistä 20% vastasi kyselyssä hankkeen edistäneen yhdistysten keskinäistä kohtaamista erittäin paljon tai paljon. Mutta lähes saman verran (19%) oli sitä mieltä, ettei hanke edistänyt lainkaan yhdistysten kohtaamista. Joka tapauksessa yhdistykset

kokivat hyötyvän paljon yhdistysten välisestä yhteistyöstä – 40% oli täysin tai lähes täysin tätä mieltä.

Vain Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto ry:tä voidaan kutsua puhtaasti seudulliseksi yhdistysten verkostoksi. Kuitenkin yhdistysten välisen kaiken tasoisen yhteistyön on ainakin mahdollista muuttua myös tiiviimmäksi yhteistyöksi. Tämän vuoksi verkostoitumista arvioidessa on syytä käsitellä myös yhteistyötä yleensä. 14% yhdistyksistä kertoi yhdistysten välisen yhteistyön lisääntyneen oman yhdistyksen toiminnassa vuosien 2005-2008 aikana ja toisaalta myös yli 5% kertoo yhteistyön lähteneen näiden vuosien aikana käyntiin yhdistyksen uutena toimintana. Yhteistyö koettiin erittäin tärkeäksi tai tärkeäksi lähes 70%:ssa yhdistyksistä ja 85% yhdistyksistä tekikin yhteistyötä vähintään 1 yhdistyksen kanssa. Vain 7% ilmoitti olevansa täysin ulkopuolella yhteistyöstä.

Tänä päivänä *tiedonvaihto on tärkein yhdistysten välinen yhteistyömuoto*. 43% yhdistyksistä ilmoitti toteuttavan sitä säännöllisesti ja näistäkin yli 40% kertoi tiedonvaihdon tapahtuvan säännöllisyyden lisäksi myös usein. Tiedottaminen ja tiedonvaihto nousivat myös kolmanneksi eniten ehdotetuksi (18%:ssa ehdotuksista) kysyttäessä tarkoituksenmukaista ja mahdollista muotoa toteuttaa seudullista yhdistysten välistä yhteistyötä tulevaisuudessa. Eniten kannatusta yhteistyön muodoiksi saivat kansalaisvaikuttaminen ja edunvalvonta (30%) sekä yhdistysten jäsenistön koulutukset, kurssit ja seminaarit (21%).

Talven 2008 kyselyssä sitoutuminen vapaaehtoistyöhön ja luottamuksellisuus yhteistyössä koettiin yhdistystoimintaa eniten kuvaaviksi asioiksi. Yli puolet yhdistyksistä (57,4%) oli täysin tai lähes täysin yhtä mieltä väittämän kanssa, että yhteistyö yhdistysten välillä koetaan luottamukselliseksi. Hankkeen alussa yhdistysten mielestä yhteistyötä vaarantavia tekijöitä olivat mm. yhdistysten keskinäinen kilpailu ja kateus. Edellä mainitussa kyselyssä voimakas kilpailuhenki ei enää kuvannut yhdistysten toimintaa. Toisaalta kuitenkin avun saaminen toisilta yhdistyksiltä koettiin heikkona. Suurimpien haasteiden joukkoon yhdistysten verkostoitumisessa nousikin toisilta yhdistyksiltä oppiminen ja vuoropuhelun avoimuus kuten myös yhdistystoiminnan houkuttelevuus.

Lähes 70% yhdistyksistä oli kohtalaisen tyytyväisiä tai tyytyväisiä yhteistyöhön muiden alueen sosiaali- ja terveysalan yhdistysten kanssa. Yhteistyö on vuodesta 2005 lisääntynyt eniten osallistumisena toisten yhdistysten tilaisuuksiin ja tiedottamisena muiden yhdistysten tilaisuuksista omille jäsenilleen. Kaiken kaikkiaan on huomattavissa kuitenkin, että kun muutosta on jonkin

yhteistyömuodon suhteen tapahtunut se on ollut toiminnan lisääntymistä, joko jo olemassa olleen toiminnan lisääntymistä tai sen alkamista uutena toimintana.

6.3. Vuoropuhelun kehittyminen

Seutuverkostokehittäjän näkökulma

Kuka vaikuttaa –hanke pyrki parantamaan järjestöjen valmiuksia tasaveroiseen vuoropuheluun virallisten seuturakenteiden ja mm. hanketyöntekijöiden kanssa ja edistämään näin kansalaisosallistumisen onnistumista. Vuoropuhelua yritettiin mahdollistaa ensisijaisesti tarjoamalla yhteisiä *keskustelufoorumeita ja työpajoja*. Hankkeen loppua kohti tilaisuuksien mainostaminen kohdistettiin yhä täsmällisemmin myös kuntasektorin puolelle. Mainostaminen oli henkilökohtaista, koska jo hankkeen alussa todettiin, että maksullisilla ilmoituksilla ei ollut odotettua tulosta (Aholainen 2007: 24). Kohdistamisesta tehtiin myös virkamiesten lisäksi luottamushenkilöihin. Tämä tuotti tulosta, koska hankkeen viimeisessä järjestetyssä järjestöfoorumissa oli paikalla ennätysmäärä virallisten kuntasektorin edustajia, lähinnä luottamushenkilöitä.

Vuoropuhelun kehittyminen hakee muotoaan ja paikkaansa

Hankkeen alussa yhdistykset toivat esille toiveensa, että yhdistysten verkostoitumisella saataisiin kuntasektorin suuntaan enemmän kuuluvuutta kuin mitä yksittäinen yhdistys voi saada aikaan. Järjestäytynyt Yhdistysverkosto sai syntymään aikaisempaan enemmän, ehkä ”syvempää” vuoropuhelua, vaikka silloinkin ensimmäiset yhteydenotot kuntaan tehtiin henkilökohtaisesti. Oikeiden henkilökohtaisten suhteiden luominen kansalaisosallistumisen onnistumisen kannalta, koettiin yhdistyksissä useimmiten erittäin tärkeäksi tai tärkeäksi asiaksi (87% yhdistyksistä). Myös kuntaedustajat olivat samoilla linjoilla – yli puolet vastaajista piti asiaa tärkeänä tai erittäin tärkeänä.

Hankkeen aikana vuoropuhelu yhdistysten ja kuntasektorin välillä toteutui ainakin hetkittäin ja ajoittain. Yhdistysverkosto toimi tässä tiiviimmin kuin yhdistykset keskimäärin Järvenpään kaupungin ja Yhdistysverkoston yhteisen suunnittelutyöryhmän kokoontumisen vuoksi. Tämäkin työryhmä haki kuitenkin vielä muotoaan ja vuoropuhelun vähenemisen myötä työryhmä lakkautettiin toistaiseksi keväällä 2008.

Yhdistysten ja kuntasektorin vuoropuhelu on alkua sektorien yhteistyölle. Hankkeen alussa yhdistykset toivoivat päättäjien ottavan yleisesti huomioon yhdistykset toiminnassaan. Talven 2008

kyselyssä kunnan edustajat eivät kokeneet yhteistyötä yhdistysten kanssa kovin tärkeäksi (skaalalla 1= ei lainkaan tärkeä, 5= erittäin tärkeä; tulos oli 3,8). Puheiden perusteella ja kasvotusten keskustellen mielipiteet ovat kuitenkin olleet päinvastaiset. Kansalaisosallistumisen onnistumisen kannalta virkamiesten ja luottamusmiesten aktiivisuus järjestöjä kohtaan koettiin kuitenkin niin kunnan kuin järjestöjen puolelta keskimäärin tärkeäksi, n. 30% koki jopa erittäin tärkeäksi.

Sekä yhdistyksien että kuntasektorin mielestä Kuka vaikuttaa –hanke ei edistänyt keskimäärin kovin paljon yhdistysten ja kunnan kohtaamista ja vuoropuhelua. Kuitenkin kuntasektori näkee asian hankkeen näkökulmasta positiivisemmin – jopa 25% oli sitä mieltä, että hanke edisti sektorien kohtaamista paljon ja 38% sitä mieltä, että vuoropuhelua kohtalaisen paljon. Yhteistyön määrä on pysynyt vuodesta 2005 keskimäärin ennallaan. Kuntien näkökulmasta lisäystä oli kuitenkin tullut 28%, kun taas yhdistyksien näkökulmasta lisäystä oli tullut vain 18%.

Vuoropuhelun mahdollisuudet ja sisältö

Vuoropuhelun tavoitteena voidaan tässä yhteydessä pitää mahdollisuutta vaikuttaa kuntapäätöksentekoon. Sekä kunnan edustajien, että yhdistysten näkemykset siitä, että yhdistyksillä olisi hyvät mahdollisuudet vaikuttaa kuntapäätöksentekoon, olivat yhdensuuntaisia. Suurin osa oli vain jonkin verran samaa mieltä asiasta. Yhdistysten ja kunnan edustajien mielipiteet yhdistysten mahdollisuuksista vaikuttaa kuntapäätöksentekoon eri päätöksentekovaiheissa sosiaali- ja terveyshallinnon alaisten toimintojen ja rakenteiden osalta, vaihtelivat suuresti. Yhteenvetona voidaan kuitenkin sanoa, että yhdistyksien mielipiteet jakautuvat asian suhteen enemmän kuin kuntien edustajien, jotka näkevät vaikutusmahdollisuudet keskimäärin hiukan parempina kuin yhdistykset itse. Eniten vuoropuhelua aiheuttavat aiheet sektorien välillä olivat kummankin mukaan tällä hetkellä raha ja järjestöjen toimitilat, kuitenkin niin, että yhdistyksillä korostui selvästi keskustelu toimitiloista (jopa 37% sanoi sitä käsiteltävän erittäin paljon), kun taas kuntasektori näki keskustelun keskimäärin enemmän painottuvan rahaan.

6.4. Viestinnän väylän löytyminen

Viestinnän toimivuus voidaan tämän hankkeen pohjalta jakaa kahteen osaan: *tiedonkulkuun sekä järjestelmälliseen viestinnän ja vuoropuhelun toimintamalliin*. Hankkeen alussa syksyllä 2006 syntyi alustava vuoropuhelumalli (Kuvio 1). Malli antoi ryhtiä hankkeelle, vaikka se synnytti myös kritiikkiä lähinnä siitä, että KUUMA ei ole varsinainen organisaatio vaan sateenvarjo erilaisille hankkeille ja verkostoille. Tämä malli oli kehittämisen arvoinen ja sitä esiteltiin hankkeen

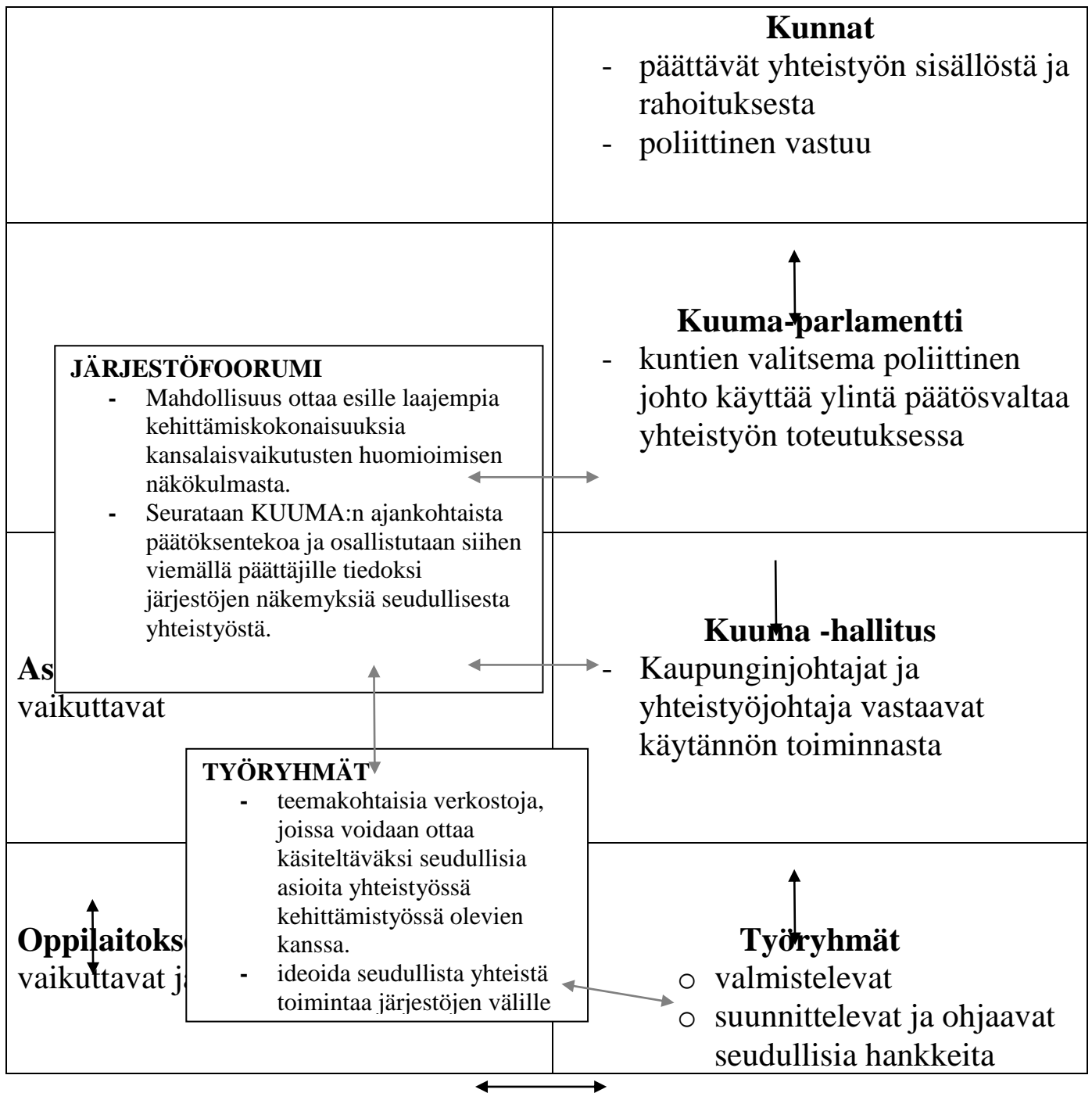
puolivälissä niin yhdistyksille kuin kuntasektorillekin. Ajatusta eteenpäin vievän, kummankin sektorin edustajista koostuvan, työryhmän puuttuessa kehittyä ei kuitenkaan edennyt synnyttämään KUUMA-alueen käyttöön yhteistä ohjeistusta sosiaali- ja terveystoimialan yhdistysten ja kuntien vuoropuhelusta ja yhteistyöstä. (Aholainen 2007: 22-23.)

Tammikuussa 2008 tehdyn kyselyn pohjalta voidaan sanoa, että yhdistysten ja kunnan edustajien mielipiteet parhaista viestinnän väylistä erosivat osittain toisistaan. Tällöin viestinnän tehokkuus ei varmaankaan ole parhaimmillaan. Yhdistysten mukaan tieto kunnan asioista siirtyy yhdistyksille parhaiten paikallislehtien välityksellä ja henkilökohtaisten yhteyksien kautta. Kunnat puolestaan näkivät viestinnän toimivan parhaiten henkilökohtaisten yhteyksien ja yhdistysten yhteistyötilaisuuksien kautta. Kunnan www-sivut ovat myös hyvin todennäköisesti kummankin sektorin mielestä mahdollinen viestinnän väylä, mutta tässä kyselyssä tämän asian osalta tilannetta ei voi arvioida.

Ei ollut yllätys, että kuntasektori ei pitänyt järjestöfoorumia viestinnän väylänä. Jopa 50% oli sitä mieltä, että tätä väylää pitkin ei kunta pysty lainkaan viestintään. Yllätys oli sen sijaan, että 40% sekä yhdistyksistä että kuntavastaajista oli sitä mieltä, että mm. vammaisneuvoston kautta kunnan tieto välittyy paljon tai erittäin paljon yhdistyksille. Talvella tehdyn vammaisneuvostojen alaisille yhdistyksille kohdistetussa kyselyssä yhdistysten näkemys vammaisneuvoston roolista oli huono. Varsinkaan ne yhdistykset, joilla ei ole vakituista edustusta neuvostossa, ovat jopa täysin pimennossa siellä käsiteltävistä asioista tai lukevat ne viiveellä paikallislehdistä.

Yhdistysten tietojen välittyminen kunnan suuntaan, oli kummankin sektorin mielestä parhaita paikallislehtien ja henkilökohtaisten yhteyksien välityksellä. Kuka vaikuttaa –hankkeen tiedon välittymisen väylät (hankkeen www-sivut, tiedotuskirjeet ja järjestöfoorumi) eivät olleet yhdistyksien eikä kunnankaan mielestä käytetyn viestinnän väyliä. Kunta näkee erilaiset hankkeet parempina viestinnän väylinä kuin yhdistykset. Kautta linjan viestintään ei oltu tyytyväisiä, varsinkaan tiedonkulkuun kunnalta yhdistyksille.

KUUMA:n vuoropuhelun toimintamallin idea soster-järjestöjen ja KUUMA:n välille

Kuvio 1: Alustava vuoropuhelun malli. (Aholainen 2007: 23.)

7. Hankkeen saavutusten arviointi

Hanketta arvioitiin koko kolmen vuoden ajan hanketyöntekijän itsearviointina päiväkirjaa pitämällä sekä eri tilaisuuksissa osallistujilta pyydetyillä palautteilla. Lisäksi ohjausryhmä teki tapaamisissaan jatkuvaa arviointia ja hankkeen lopussa pieneksi kutistuneella joukolla myös täsmällisen itsearvioinnin. Näistä arvioinneista voi nostaa esille hankkeen etenemistä ja hankkeesta saatua hyötyä.

7.1. Hanketyöntekijän näkökulmasta

Hankkeen työntekijän, seutuverkostokehittäjän, päiväkirjatyypinen itsearviointi tuo selkeästi esille lähes koko hankkeen ajan vallinneen juurettomuuden, punaisen langan jatkuvan etsimisen. Tämä etsiminen söi aikaa ja jaksamista todelliselta tekemiseltä ja mahdollisuudelta saavuttaa hankkeessa enemmän. Ohjausryhmän ohjaavan roolin olisi toivonut olevan suurempi. Kuitenkin ainakin muutamien (marraskuun 2005 ja toukokuun 2006) ohjausryhmän kokouksien jälkeen hankkeen tavoite selkeytyi tai kokous antoi uutta potkua toimintaan esim. selkeytyneiden toimintalinjauksien myötä.

KUUMA-kunnat eivät lähteneet aidosti tukemaan hanketta sen alussa, mikä myös hanketyöntekijän näkökulmasta tuntui kadottavan mahdollisuutta hankkeen hyvään etenemiseen. Toiveita herätti syksyn 2006 mahdollisuus kertoa hankkeesta KUUMAN sosiaali- ja terveystoimista kootussa työryhmäkokouksessa. Kuitenkin myöskään tässä kokouksessa ei vastattu siihen, miten tuo hankkeen kannalta tärkeä ryhmä olisi lähtenyt tukemaan hankkeen etenemistä. Syntyi tunne, ettei asiaa pidetty tärkeänä. Syksyllä 2006 tätä kuntien vähäistä kiinnostusta yritettiin hankkeessa paikata perustamalla projektiryhmä järjestöpuolen edustajista. Ryhmän tarkoitus olisi ollut tehostaa hankkeen suunnittelupuolta ja järjestönäkemystä. Halukkaita osallistujia ei löytynyt ja myös tämän yrityksen kariutuminen lisäsi hankkeen olemassaolon perustelemisen tarvetta entisestään ja myös innostus hanketyöntekoon oli silloin hukassa.

Alkuhaastattelujen teko hankkeessa oli luonut selkeän kuvan siitä, mitä tarvetta yhdistyksillä oli ja mitä annettavaa KUUMA:lla olisi. Keski-Uudelmamaalta tehty hyvinvointibarometri yllätti, koska sen mukaan alueen asukkaista lähes 80 prosenttia ottaa osaa johonkin yhdistystoimintaan vähintäänkin satunnaisesti ja useampaan yhdistykseen kuuluu 54 % KUUMA-alueen asukkaista. Kuitenkin yhdistyksiltä saatu tuki koettiin pieneksi. Kuka vaikuttaa –hankkeessa aloitettu

Tiedotusrinki tavoitti jo ensimmäisen vuoden aikana lähes 100 järjestöaktiivia (omien yhdistystensä edustajia) ja hankkeen loppuun mennessä määrä kaksinkertaistui. Tiedotusringistä saatu myönteinen palaute loi myös uskoa hanketyöntekijälle ja hankkeesta saatuun hyötyyn.

Suurin hankkeen tuoma hyöty ja sen myötä myös hanketyöntekijän näkökulmasta hankkeen suurin saavutus oli järjestöjen verkostoituminen. Keväällä 2006 järjestetyistä työpajoista jäi itämään siemen hankkeen toimintojen eteenpäin viemiseen. Tammikuussa 2007 Järvenpään Seudun Invalidien Mika Väisäsen yhteydenotto Kuka vaikuttaa –hankkeen seutuverkostokehittäjään oli konkreettinen alku järjestelmälliselle yhdistysten verkostoitumiselle. Hanke oli mukana koko kevään ja aina kevääseen 2008 asti verkostoitumisen eteenpäin viemisessä. Varsinkin Järvenpään Yhdistysverkosto ry:n (sitemmin Keski-Uudenmaan Yhdistysverkosto ry) perustaminen, talven 2007-2008 aikana toteutunut työryhmä Järvenpään sosiaali- ja terveystoimen johdon edustajien kanssa sekä Yhdistysverkoston käyttöön annetun oman toimistotilan saaminen keväällä 2008, ovat olleet hankkeen myötävaikutuksen parhaimpia hyötyjä.

7.2. Ohjausryhmän näkökulmasta

Hankkeen alussa syksyllä 2005 ohjausryhmä määritteli hankkeen onnistuneeksi, jos

- saadaan aikaiseksi kokemus hyödyllisestä vuorovaikutuksesta kaikille osapuolille
- ihmiset puolin ja toisin tulevat näkyviksi: järjestöt oppivat tuntemaan toisiaan ja KUUMA:n toimintaa ja KUUMA löytää järjestöjen voimavarat käyttöönsä.
- saadaan lisäarvoa seudulliseen demokratiaan.

(Aholainen 2007: 11.)

Kuka vaikuttaa –hankkeen ohjausryhmä teki huhtikuussa 2008 itsearviointia voimaannuttavan arvioinnin (Empowerment Evaluation) menetelmällä. Keskeisten tavoitteiden kautta ohjausryhmä valikoi tietyt arvioinnin kohteet ja teki arvion onnistuneisuuden näkökulmasta asteikolla 1-5 (1= heikoin, 5= parhain) ja perusteli myös arviointiaan seuraavasti:

Järjestöjen tukeminen käytännön asioissa esim. Yhdistysverkoston synnytyks (4,5)

Kuka vaikuttaa –hanke on ollut korvaamaton tuki Yhdistysverkoston käynnistymiselle ja alun toiminnalle. Myös palaute tältä osin on ollut vain positiivista.

Tiedotusrinki-kirjeet (4,25)

Kirjeet ovat olleet kattavia ja selkeitä, tosin usein myös ehkä liian pitkiä ja liikaa asiaa kerralla sisältäviä. Kuntatiedon jakaminen kirjeiden avulla ei ollut ehkä varsinkaan hankkeen lopussa niin hyvää kuin se olisi voinut olla.

Hankkeen järjestämät luento- ja keskustelutilaisuudet (4)

Luentoaiheet ovat olleet päämäärää tukevia, ajankohtaisia ja esiintyjät asiantuntevia. Kohderyhmän ja monenlaisten eri järjestöjen tavoitettavuus oli välillä haastavaa, kuitenkin välillä myös määrällisesti oli tilaisuuksissa hyvin väkeä paikalla.

Järjestöfoorumit (3,75)

Merkitys on ollut enemmän järjestöyhteistyössä kuin kuntavaikuttamisessa. Viranhaltijoiden ja luottamusmiesten osallistuminen on ollut heikkoa. Keskustelu ja ryhmätöiden anti on ollut hyvää.

Hankkeen www-sivut (3,25)

Hankkeen omat www-sivut ovat olleet selkeydessään ja toimivuudessaan vaihtelevat. Hanke on ollut kuitenkin omien kotisivujensa ansioista ”ajan hermolla”. Sivujen olemassaolon tiedostaminen ei ehkä kuitenkaan ole ollut kaikkien niiden tiedossa, joita sivujen kohtalaisen hyvä ja runsas tieto olisi palvellut.

Ohjausryhmä (2,75)

Osallistuminen, sitoutuminen ja valmistautuminen ohjausryhmän toimintaan on ollut vaihtelevaa. Alueen viranhaltijat ovat puuttuneet lähes täysin kokoonpanosta ja osallistumisesta. Hanketyöntekijän tukeminen on tämän myötä jäänyt heikoksi. Kokoukset ovat kuitenkin myös jäsentäneet hanketyöntekijän toimimista ja keskustelu kokouksissa on ollut ajoittain myös hedelmällistä, toimintasuunnitelmaa selkeyttävää.

Viranomaistapaamiset (2)

Ote virkamiehistä on ollut saippuamaista. Yhteyksien luominen viranomaisiin on ollut tuskaista ja turhauttavaa lähes poikkeuksetta. Tämä tärkeä osa hankkeen tavoitteissa on jäänyt hyvin heikoksi.

Ohjausryhmän itsearvointi suoritettiin hankkeen loppuviikoilla kokouksen yhteydessä. Siihen oltiin hyvin tyytyväisiä, vaikka loppujen lopuksi arviointiin osallistui vain murto-osa ohjausryhmästä.

Kokouksen jälkeen sähköpostitettu kehoitus arvioida kokouksessa valittuja kohteita ei tuottanut kuin yhden vastauksen.

7.3. Hankkeen kohderyhmien näkökulmasta

Hanketta on arvioitu myös kohderyhmien, lähinnä yhdistysten näkökulmasta. Arviota on kerätty erilaisten palautteiden yhteydessä hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa sekä hankkeen lopussa toteutetussa järjestötoiminnan kyselyssä. Yhtenä tärkeimmistä arvioinnin kohteista oli yhteistyö. Hanke arvosti yhteistyön suunnitelmallisuutta, säännöllisyys sijoittui korkeammalle kuin spontaani usein tapahtuva yhteistyö. Järjestöjen ja jonkin verran myös kuntien edustajien antamaa arviota on käsitelty eri kohdissa raportin luvussa kuusi.

Hankkeen alussa, palautteiden muodossa, arviointia toteutettiin muutamien tilaisuuksien yhteydessä. Hankkeen loppua kohti palautetta kysyttiin jokaisessa järjestetyssä tilaisuudessa (järjestöfoorumit tai luontotilaisuudet). Osassa näistä kyselyistä keskityttiin vain itse tilaisuuden arviointiin, mutta palautetta pyydettiin välillä myös muun muassa siitä, miten hanke on edistänyt tiettyjä toimintoja. Nämä arvioinnit antoivat hyvää palautetta hankkeen aikana ja kertoivat suoraa mielipidettä siitä, oliko hanke oikealla tiellä.

8. Resurssien vaikutus hankkeen etenemiseen

Kuka vaikuttaa –hankkeen etenemiseen vaikutti vajaan kolmen vuoden aikana monet resurssiasiat. Tämä vaikutus oli valitettavasti lähes poikkeuksetta hankkeen etenemistä hidastava tekijä.

8.1. Talous

Hanke sai rahoitusta kolmelle vuodelle. Raha riitti ensisilmäyksellä hyvin, jopa yli hankkeen alun perin suunnitellun ajan. Kuitenkin taustalla oli tiukka suunnitelma, jossa hanketyöntekijä oli työn vaatavuuteen nähden, palkan pysyessä tarkoituksenmukaisella tasolla, valjastettu tekemään hanketyötä vain 80% tavanomaisesta viikkotuntityömäärästä. Hankerahaa olisi hankkeen aikana voinut käyttää enemmänkin. Hankkeen toimintakenttä oli kuitenkin alussa hyvin hajallaan, kokonaisuuden hahmottaminen vei oman aikansa ja tällöin sellaisen toiminnan tai asian

järjestäminen, joka olisi tukenut tavoitteisiin pääsyä, oli vaikeaa. Toisaalta taas isojen investointien (esim. nettisivujen uusiminen) ei olisi ollut enää hankkeen lopussa järkevää.

Loppujen lopuksi talous ei ollut riittävä. Kahden hanketyöntekijän palkkaaminen ei voinut toteutua. Kahden työntekijän panos olisi tuonut hyvin todennäköisesti hankkeeseen alusta loppuun enemmän konkreettisempaa toimintaa ja tavoitteita olisi ehditty ja jaksettu lähestyä paljon intensiivisemmin.

8.2. Aika

Ennen Kuka vaikuttaa –hanketta Keski-Uudenmaan sosiaali- ja terveystoimialalla toimivat yhdistykset olivat hyvin hajallaan ja kanssakäyminen yhdistysten kesken oli satunnaista. Keski-Uusimaa (KUUMA-kunnat) ovat hyvin laajalla alueella, jonka ”haltuunotto” oli aikaa vievää. Yhdistysten yhteystiedot olivat myös hyvin levällään eri kuntien nettisivuilla (ehkä päivittämättä) ja joissain kuntien tekemissä esitteissä. Hankkeen alussa perusasioiden, yhteystietojen ja yhdistysten toimenkuvan/sisällön selvittämiseen, meni aikaa.

Vajaa kolme vuotta on lyhyt aika saada muutoksia toimintakentällä, jossa toiset osapuolet toimivat vapaaehtoisesti, koko ajan vallitsevan osaanottajapulan (yhdistyksen aktiivit) kanssa. Lisäksi kiireisen kuntasektorin ja edellä mainittujen vapaaehtoisten saaminen erilaisista toimintakulttuureista saman pöydän ääreen, on aikataulullisesti vaikeaa ja tämän vuoksi hankeaika oli liian lyhyt tavoitteiden saavuttamiseksi.

Aikaresurssin puute tulee esiin myös hankkeen ohjausryhmän toiminnassa. Ohjausryhmään mukaan tulleet olivat hyvin toimintakenttää tuntevia, mutta hyvin kiireisiä itse omissa ensisijaisissa toimissaan. Heidän mahdollisuutensa osallistua ohjausryhmän kokouksiin ja paneutua hanketta eteenpäin vievien asioiden pohtimiseen, oli vaikeaa. Heillä ei löytynyt (ainakaan helposti) aikaa tälle hankkeelle.

8.3. Muutokset

Ehkä suurimmat hankkeeseen vaikuttaneet resurssikysymykset olivat erilaiset henkilömuutokset. Vuonna 2005 aloittanut hanketyöntekijä jätti paikkansa seuraavalla kesäkuussa 2007. Henkilövaihdoksen yhteydessä hankkeeseen tuli muutamien viikkojen tauko. Uuden seutuverkostokehittäjän henkilökohtainen perehdyttäminen jäi kohtalaisen vähiin ja omatoimisesti

kaiken sisäistäminen vei valitettavan paljon aikaa itse hanketyöstä. Henkilövaihdoksen kautta hanke saattoi saada myös uutta näkökulmaa, mutta toki myös menetti paljon sellaista, mikä uudelle työntekijälle oli vieraampaa ja ajan puutteessa sen toteuttaminen jäädytettiin.

Sitoutuminen hankkeen ohjausryhmään oli huonoa ja ohjausryhmä muuttuikin kohtalaisen paljon hankkeen aikana. Lisäksi ohjausryhmäläisten omien muiden työtehtävien muutokset ja vaatimukset saivat aikaan paljon poissaoloja kokouksista. Jo hankkeen puoleen väliin mennessä ryhmän jäsenistä yksi (kuntaedustaja) ei ollut käynyt yhdessäkään kokouksessa. Kaksi (kunta- ja järjestöedustaja) oli käynyt vain ensimmäisessä kokouksessa samoin ensimmäinen puheenjohtaja. Muut ovat olleet mukana vähintään puolessa kokouksista. Virallisesti puheenjohtajuus vaihtui vuoden 2006 lopussa. Diakonia-ammattikorkeakoulun ja kolmas kuntasektorin edustaja jäivät pois vuoden 2006 lopussa. Hankkeen lopussa osallistuminen pysyi yhtä niukkana. Ohjausryhmän hanketta tukeva toiminta ei näin olleen voinut päästä sille tasolle, jota siltä olisi voinut odottaa.

9. Pohdinta ja tulevaisuus

Kuka vaikuttaa –hankkeella oli karkeasti jaoteltuna kaksi kohderyhmää: paikallisyhdistykset ja kunnan toimijat. Näiden kohderyhmien sisällä ja välillä tuli tapahtua liikehdintää ja sen synnyttämää konkreettista tulosta. Parhaiten hankkeen tavoitteisiin päästiin järjestöjen seudullisen toiminnan osalta. Hankkeen tavoitteet muotoutuivat selkeiksi, mutta siitä huolimatta ne pitivät sisällään isoja, ehkä liian isoja kokonaisuuksia. Punaisen langan hidas löytyminen ei myöskään antanut tilaa sille, että tavoitteita olisi muokattu konkreettisemmiksi esim. vuosittain. Tästä johtuen voi sanoa, että hanke on saanut aikaan paljon alkuja ja kokeiluja ja hankkeen päätavoitteisiin pääsyä pohjustavia toimintoja ja asioita.

Erialaisten kirjallisten materiaalien kokoaminen ja tuottaminen antoi eri toimijoille mahdollisuuden lisätä omaa tietouttaan järjestöjen toiminnasta Keskisellä Uudellamaalla. Tämä tiedonkeruu oli välttämätöntä myös hankkeen työntekijän, seutuverkostokehittäjän, tietoisuuden kartoittamiseksi alueen järjestöjen toiminnasta ja tulevaisuuden haaveista. Jos toimintaympäristö olisi alun alkaen ollut hanketyöntekijälle tutumpi, olisi tiedon välittämiseen eteenpäin ollut enemmän aikaa ja mahdollisuuksia. Erityisesti, jos järjestötoiminnan tietoisuutta olisi heti hankkeen alussa ehditty välittää enemmän kuntatoimijoille, olisi kunnan yhteistyö hankkeen kanssa saattanut olla tiiviimpää ja sen myötä myös järjestelmällinen yhteistyö järjestöjen kanssa olisi edennyt pidemmälle.

Hankkeen hyväksi voi kuitenkin nähdä sen, että hanke ei vain jäänyt kirjallisen materiaalin kokoojaksi, vaan oli aidosti yhteydessä toimijoihin ja teki työtä konkreettisen yhteistyötoiminnan eteenpäin viemiseksi.

Tiedonvälityksen suhteen hankkeen omien nettisivujen avaaminen oli tarpeellista ja perusteltua. Kuitenkin yhden työntekijän työpanoksella sivujen monipuolistaminen ja päivittäminen muun työn ohella, oli haastavaa. Pidemmälle kehittyessään nettisivut voi kuitenkin nähdä yhtenä juuri oikeana viestinnän tapana nykypäivänä ja varsinkin kun puhutaan viestimisestä kuntasektorin suuntaan. Nyt voidaan jäädä miettimään veivätkö www-sivut hanketta kohti sen tavoitteita niin paljon, että se kannatti vai veikö päivitys turhaa aikaa hankkeen arjesta, jos kunta- ja järjestötoimijat eivät hyötäneet sivuista niin paljon kuin alkuun oli ajatuksena.

Tiedotusrinki-kirje puolestaan löysi paikkansa alueen sosiaali- ja terveystoimialalla toimivien yhdistysten keskuudessa. Tämä viestinnän muoto oli konkreettinen asia, jolla parannettiin KUUMA-kumppanuusalueella toimivien järjestöjen valmiuksia seudulliseen toimintaan. Kirje motivoi yhteistyöhön ja viestitti myös selkeästi alueen järjestöjen verkostoitumisesta. Keski-Uudenmaan Yhdistysverkoston ajatus ottaa jatkossa hoitaakseen Tiedotusrinki-kirjeen lähettäminen, luo myös jatkuvuutta ja toivon mukaan vakiinnuttaa tämän toiminnon tällä alueella.

Hankkeessa järjestettiin todella hyviä tilaisuuksia, jotka myös pohjustivat tavoitteiden toteutumista. Ajoittain hankkeen aikana voitiin kuitenkin puhua näiden tilaisuuksien osalta täydellisestä epäonnistumisesta sen suhteen, miten kohderyhmät niihin osallistuivat. Varsinkaan kuntatoimijat eivät löytäneet tilaisuuksia. Osa tilaisuuksista kulki nimellä ”järjestöfoorumi”, joka ei ehkä ollutkaan osuva valinta kumppanuuteen tähtäävälle toiminnalle. Hankkeen lopulla oli myös kuultavissa kommentteja, että ilmoitukset ja tieto näistä tilaisuuksista eivät olleet aikaisemmin tavoittaneet kuntatoimijoiden kohderyhmää. Hankkeen aikana herättiin myös siihen, että isompi panostus luottamushenkilöihin, virkamiesten sijasta, olisi ehkä tuonut kuntasektoria lähemmäksi hanketta ja järjestötoimintaa jo hankkeen aikana.

Tavoitteissa oli pyrkimys vaikuttaa järjestöjen seudulliseen toimintaan. KUUMA on alueena iso ja varsinkin järjestöjen suhteen täysin yhdenmukaiseen toimintaa pääseminen täyttä utopiaa. Kuka vaikuttaa –hankkeen kipinästä ja motivoinnista syntyneen Keski-Uudenmaan Yhdistysverkoston tavoitteena on levittäytyä sosiaali- ja terveystoimialalla toimivien järjestöjen, koko KUUMA-alueen

kattavaksi, kattoyhdistykseksi. Tavoite on korkealla, haastava, teoriassa toimivan tuntuinen, mutta onko siihen todella mahdollisuuksia?

Yhdistysverkostoon ei toistaiseksi ole lähtenyt mukaan täysin yhdistyksen kotipaikkakunnan, Järvenpään, ulkopuolella toimivia yhdistyksiä. Kattoyhdistyksen tie on tietenkin vasta alullaan. Tilanne saattaa kuitenkin viestiä siitä, että Kuka vaikuttaa –hankkeessakin olisi ehkä ollut tarkoituksenmukaisempaa jakaa aluetta ja pyrkiä edistämään yhdistysten verkostoitumista useammalla pienemmällä alueella, Järvenpään tavoin. Hanke antoi kuitenkin Järvenpään toiminnan myötä hyvän malliesimerkin verkostoituvasta toiminnasta. Kunnissa yhdistykset kyllä periaatteessa toimivat verkostoina vammaisneuvostoissa. Kuitenkin vammaisneuvosto ei tavoita kaikkia yhdistyksiä konkreettisesti, joten muunlaisen verkoston luominen kuntaan/ muutaman kunnan alueelle, ei tule jatkossakaan luomaan vammaisneuvoston kanssa päällekkäistä järjestelmää.

Kuten järjestötoiminnassa yleensäkin, myös Kuka vaikuttaa –hankkeen toiminnassa mukana olleet ja nyt Yhdistysverkostossa toimivat ovat vain pieni ryhmä yhdistyksiä, yhdistyksen aktiivitoimijoita, koko suuresta alan yhdistysten kirjosta. Pelkona onkin myös verkostoituvan toimimisen osalta toimijoiden uupuminen ja uusien aktiivitoimijoiden löytyminen. Hanke pyrki levittämään tietoa verkostoitumisen hyödyistä myös pienille yhdistyksille. Vasta Yhdistysverkostoon rekrytoimisen yhteydessä asiaa vietiin yhdistyksiin täsmäiskuin, vain yhteen yhdistykseen kerrallaan. Tämä toiminta jo hankkeen alkuvaiheessa olisi ehkä saanut useampia pieniäkin (myös Järvenpään ulkopuolella toimivia) yhdistyksiä lämpenemään verkostoyhteistyöhön jo hankkeen aikana. Kuitenkin tämän, kuten monen muunkin toiminnon toteuttaminen olisi kaatunut joka tapauksessa hankkeen alussa resurssipulaan, lähinnä aika- ja työntekijäpulaan.

Kuka vaikuttaa –hanke oli läheisempi vain osalle KUUMA:n sosiaali- ja terveysalan yhdistyksistä, vaikka hanke halusi olla kaikkien alan yhdistysten apuna ja asialla. Ainakin jossain määrin säännöllisesti hankkeen toiminnassa mukana olleita yhdistyksiä oli suunnilleen saman verran kuin yhdistyksiä, jotka totesivat talven 2008 kyselyssä hankkeen edistäneen yhdistysten keskinäistä kohtaamista. Herää kysymys, hahmottivatko vain mukana olleet yhdistykset hankkeen positiivisen vaikutuksen yhdistysten verkostoitumiseen. On muistettava, että hankkeella on voinut olla myös yhteistyötä ylläpitävä vaikutus. Yhdistysten aktiivisten jäsenten ainaisesta vähyydestä johtuen yhteistyöhön käytettävät voimavarat ovat usein minimissä tai puuttuvat kokonaan. Tämän vuoksi voi olettaa hankkeen tehneen kohtalaisen hyvin tehtävänsä, kun lähes viidennes yhdistyksistä ilmoitti yhteistyön lisääntyneen hankkeen aikana.

Hankkeesta johtuvaa tai ei, kilpailu yhdistysten välillä on vähentynyt vuodesta 2005. Kuitenkin avoimuutta esim. tiedon jakamiseen ja sen kautta toisilta oppimiseen pidetään vieläkin haasteena. Yhteistyössä eniten on lisääntynyt muiden yhdistysten tilaisuuksiin osallistuminen ja näistä tilaisuuksista omille jäsenilleen tiedottaminen. Näyttää siltä, että yhdistykset ovat heränneet ammentamaan toistensa toiminnasta, mutta oma halukkuus olla avoin ja jakaa oman yhdistyksen tietoa, on vielä vähäisempää. Joka tapauksessa kaikki edellä kuvattu on käymistä luottamuksellisen yhteistyön suuntaan ja sen myötä parempiin valmiuksiin erilaisiin seudullisiin vuoropuhelun tilanteisiin.

Tavoitteisiin peilaten voi siis sanoa, että hanke onnistui ainakin jollain tasolla parantamaan valmiuksia seudulliseen toimintaan ja tasaveroiseen vuoropuheluun sekä kehittämään seutuyhteistyölle uusia toimintatapoja, kun puhutaan yhdistysten välisestä yhteistyöstä. Sen sijaan järjestöjen ja kuntien (KUUMAN) yhteistyö, toimintatavat ja yhteistyön malli jäivät kauaksi toteutumisesta. Yhteistyömallin suunnittelu ja sisäistäminen KUUMAN kunnissa olisi tarvinnut heti hankkeen alussa työryhmän, joka olisi työstänyt erityisesti tätä yhteistyön mallintamista, yhteistyön strategiaa. Jatkossa mallin toteutumiseksi olisikin tärkeää, että työryhmä koottaisiin ja sen jäsenet edustaisivat mahdollisimman laajasti KUUMA-aluetta. Yhteisellä suunnittelulla olisi mahdollista löytää myös kumpakaan sektoria tyydyttävä ja löydettävissä oleva viestinnän väylä, todellinen mahdollisuus siihen, että muutkin kuin henkilökohtaiset yhteydet päättäjiin olisivat hedelmällisiä kunnallisvaikuttamisen paikkoja. Tämän kautta myös kuntapuolella mielipide yhteistyön tärkeydestä todennäköisesti lisääntyisi.

Vuoropuhelun foorumien tulisi jatkua ilman taukoja, jotta mahdollinen hedelmällinen keskustelu ei tyrehtyisi. Henkilövaihdokset sekä kuntien puolella, että yhdistyksissä, lisättynä pitkiin tapaamistaukoihin, johtaa helposti siihen, että joka kerta keskustelu aloitetaan samasta kohdasta ja edistystä ei tapahdu. Kuntapuolella yhteistyön ratkaisuksi saatetaan nähdä jo olemassa olevat vammaisneuvostot. Tämä yhteistyöelin on kuitenkin, varsinkin isommissa kunnissa, vain joidenkin yhdistysten vaikuttamisfoorumi. Edustukseen eivät mahdu kaikki yhdistykset ja hyvistä yrityksistä huolimatta neuvoston toiminnan arki ei näy useassakaan yhdistyksessä, joilta oma edustus puuttuu. Kansalaisen vaikuttamismahdollisuuksien takaamiseksi, kuntien yhdistystoiminnan kautta, toiminta vaatii kaikille avointa, mutta strategista ja perinteeksi muodostuvaa vuoropuhelun mallia.

Kuka vaikuttaa –hankkeen 2005-2008 loppuraportin valmistumisen aikaan on jo jatkohanke lähtenyt käyntiin. On hyvä, että jatkohanke voi vielä reilun vuoden tukea Yhdistysverkostoa ottamaan haltuunsa vuodesta 2005 kehitettyjä seudullista yhteistyötä tukevia toimintoja ja auttaa laajentamaan virallista yhdistysten verkostoa. Järjestöpuolella on syntynyt yhteinen rintama yhteistyölle. Samanlaisen rintaman kokoamisen kuntapuolelta ja sen liittämisen saumattomaan yhteistyöhön järjestöjen kanssa, voi nähdä jatkohankkeen tärkeimpänä tehtävänä. Täydellisen yhteistyöorganisaation synnyttäminen on varmaan myös tässä jatkohankkeessa lähes mahdotonta, mutta jo pienen askeleen ottaminen, aikaisemmasta eteneminen, mahdollisuus tulevaisuuteen.

Lähdeluettelo

Aholainen, Anne (2006). Kopin kiinniottajat – Kuka vaikuttaa –hankkeen alkukartoitus. Uudenmaan Sosiaaliturvayhdistys ry.

Aholainen, Anne (2007). Kuka vaikuttaa –hankkeen väliraportti. Uudenmaan Sosiaaliturvayhdistys ry.

Anttila, Markus (2007). (Kehittämisen konsultti – MA Kehityspalvelut Oy) 17.4.2007 Verkosoitumisen aakkosen –luento.

Hakanen, Matti, Upi Heinonen, Petri Sipilä (2007). Verkostojen strategiat: Menesty yhteistyössä. Helsinki: Edita Prima Oy.

Iivonen, Esa (2005). Yksilö, yhteisö ja yhteiskunta. Toim. Anne Iivonen. Vantaa: Opintotoiminnan Keskusliitto ry.

Järventaus, Antti (2002). Neljäs maailma ja Yritysten yhteiskunnallinen vastuu. Julkaisussa kapitaali 3/ 2002, sivu 7. Päätoimittaja Ville Kopra. Julkaisija: Helsingin yliopiston kansantaloustieteen opiskelijat. Yliopistopaino. 300 painosta. Saatavissa 18.11.2007: <http://www.helsinki.fi/jarj/ktto/Kapitaali/pdf/K20023.pdf>

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma (2005).

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman toteutussuunnitelma (2005).

Möttönen, Sakari, Jorma Niemelä (2005). Kunta ja kolmas sektori: Yhteistyön uudet muodot. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Niemelä, Seppo (2007). Demokratia ja kansalaisvaikuttaminen.

Puupponen, Antti (2005). Verkostot, yhteistyö ja paikallinen ruokajärjestelmä. Teoksessa Ketävän kehityksen paikalliset verkostot: Local Sustainability networks.
Siltaniemi A., Eronen A., Perälähti A. & Londén Pia (2005) *Hyvinvointi, palvelut ja elämänlaatu Kuuma-kunnissa*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Sihvola, Seija (2007). Järjestöjen verkostoitumisessa kaikki voittavat. Terveyden edistämisen lehti 4 /2007.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2008-2011 (2008). Sosiaali- ja terveysturvan ministeriön julkaisu 2008:6.

Terho, Arja, Jaana Korhonen, Hanna-Leena Asunta ym. (2004). Kuuleminen ja osallistuminen tietoverkoissa: Selvitys kansalaisvaikuttamisen kanavista tietoverkoissa. Valtiovarainministeriön työryhmän muistiot 2/ 2005. Helsinki: Edita Prima Oy. Saatavissa 21.9.2007: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_tyoryhmamuistiot/92435_fi.pdf